Влада — Радам!

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 136 ◆ Неділя, 14 липня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

16 ЛИПНЯ — ДЕНЬ НЕЗАЛЕЖНОСТІ. З СВЯТОМ ВАС!

ДЕРЖАВНИЙ міністр з питань оборони, національної безпеки і надзвичайних ситуацій УРСР Є. Марчук прийняв делегацію Міністерства закордонних справ Республіки Польщі.

Гості були ознайомлені з роботою Кабінету міністрів республіки, проблемами, що вирішуються сьогодні. Відзначалося, що Україна зацікавлена у дальшому розширенні взаємовигідних відносин з Польщею.

ВПЕРШЕ за роки Радянської влади на Закарпатті побудовано сучасну дитячу поліклініку. Розташована вона в Мукачеві.

Щодня новий медичний заклад може відвідати 480 юних пацієнтів. До їхніх послуг висококваліфіковані спеціалісти найрізноманітніших профілів. Крім звичайних застосовуватимуться і нетрадиційні методи лікування, голкорефлексотерапія, тощо.

При поліклініці діють також стаціонар на 40 ліжок, два критих басейни. А незабаром тут відчинить двері фітобар.

ВОНА І МИ

Будучи ще правовірним жовтеням, я розпитував бабу про Велику Революцію.

І хоч вона вимовляла «ліворуція», точнішої повісті чути більш не доводилось.

— Ото бач — верби на шляху? — казала баба.— Вони виросли од пеньків тих верб, які посадив ще Потьомкін для Катерини. Ми самі їх і садили. А коли настала ліворуція, люди зраділи, закричали: «Ми граждани! Ми граждани!» і побігли, верби порубали, жито витоптали. А батюшка стоїть, дивиться й каже: «Как черті, как бесі...»

Історію цю я зумів оцінити далеко пізніше, співставивши з іншими історіями.

(Закінчення на 9-й сторінці).

Фото Івана ТИТАРЕНКА.

ГОЛОС України

Засновник —
Верховна Рада
Української РСР

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

УРСР, 252047
Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ
РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ

Приймальня —
446-92-11

Відповідальний
секретар —
446-72-63

Завідуючий коректурою
441-84-42, 224-72-54
(телефакс).

ВІДДІЛИ:
парламентський —
441-84-52,
441-85-64,

листів — 441-82-05,
441-29-61,

економіки — 441-88-07,

аграрний — 441-86-18,

міжнародний —
446-91-20,

охорони здоров'я —
441-88-06,

соціальних питань —
441-88-05,

екології — 441-88-59,

культури — 441-86-44,

спорту — 441-88-08,

інформаційний —
446-61-13,
441-86-20,

історії України —
441-88-62,

військових питань —
441-88-52,
реклами — 441-89-44.

бухгалтерія —
441-84-00.

Рукописи
не рецензуються
і не повертаються.

Індекс 60955

Тираж 184200

Передплатна ціна на рік
19 крб. 80 коп.

Наступний номер газети вийде 18 липня ц. р.

ДО ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

У Києві відбулися урочисті збори, присвячені Дню Незалежності України. У зборах взяли участь члени Президії Верховної Ради УРСР, народні депутати республіки та Союзу РСР, представники Кримської АРСР, обласних, Київської і Севастопольської міських Рад народних депутатів, трудових колективів, політичних партій і рухів, інших громадських організацій та об'єднань, духовенства, а також генеральні консули іноземних держав у Києві і гості з зарубіжних країн.

З доповіддю виступив Голова Верховної Ради УРСР Л. Кравчук.

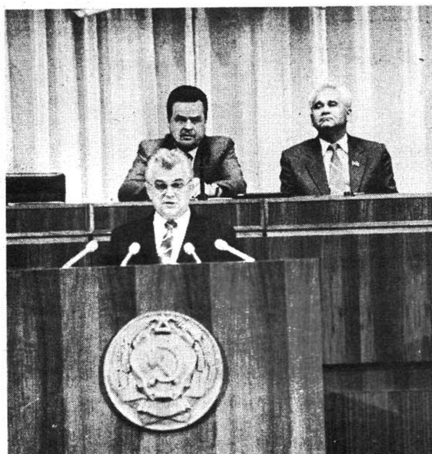
Учасники зборів прийняли Звернення до українського народу.

З нагоди відзначення Дня Незалежності майстри мистецтв, художніх колективів дали концерт для учасників урочистих зборів.

Київ, 13 липня 1991 року. Урочисті збори, присвячені Дню Незалежності України.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

ЗВЕРНЕННЯ

УЧАСНИКІВ УРОЧИСТИХ ЗБОРІВ, ПРИСВЯЧЕНИХ РІЧНИЦІ ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ, ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Дорогі співвітчизники!

Рік тому Верховна Рада Української РСР, виконуючи волю народу, ухвалила Декларацію про державний суверенітет України. День 16 липня 1990 року став Днем Незалежності України.

Століттями український народ ціною величезного напруження духовних і фізичних сил, ціною життя кращих синів і дочок виборював священне право бути господарем на своїй землі, самому вирішувати власну долю. Першим кроком до реалізації цієї мети стала Декларація про державний суверенітет України, яку без перебільшення можна вважати фундаментом побудови суверенної української держави.

За час, що минув відтоді, на її основі здійснено немало. Проведено реформу державних органів у відповідності з принципом поділу влади. Прийнято закони, покликані утверджувати економічну незалежність України, становлення ринкових відносин. Розпочато перебудову правової системи, основу якої складе нова Конституція України. Проводилася активна робота по розширенню та поглибленню економічних і політичних відносин з радянськими республіками, по виходу України на міжнародну арену як великої європейської держави.

Це — держава, яка прагне сповідувати право, грунтувати всю свою діяльність на його основі, над усе ставити людину як найвищу соціальну цінність.

Саме така держава здатна бути надійним регулятором відносин у суспільстві, гарантом соціального миру і громадянської злагоди, непорушності прав і свобод людини, реального народовладдя. Відкриваючи необмежені можливості для господарської роботи, підприємництва, вона в силі створити умови і для надійного захисту найменш забезпечених верств населення — пенсіонерів, інвалідів, багатодітних сімей, молоді.

Зрозуміло, що реалізувати ці завдання можна тільки через консолідацію усіх верств населення в ім'я реального суверенітету України, тільки через натхненну працю кожного, тільки через зміцнення дисципліни, порядку, організованості. Лише за таких умов можна подолати кризові явища в економіці, нестабільність споживчого ринку, домогтися громадянського миру і злагоди, піднесення добробуту людини.

Шлях до державного суверенітету України — непростий. Щоб його пройти успішно, необхідне тісне згуртування навколо ідеї національного відродження, спільні, об'єднані, всенародні зусилля.

Урочисті збори, присвячені річниці Дня Незалежності України, закликають усіх громадян республіки — чоловіків і жінок, ветеранів і молодь, віруючих і невіруючих, всіх, незалежно від їх національності, політичної орієнтації і соціального стану — зробити гідний внесок у вирішення цього історичної ваги завдання.

Будемо ж гідними цієї високої місії, будемо достойними нової суверенної України!

ДО ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Доповідь Голови Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУКА

на урочистих зборах, присвячених Дню Незалежності

Дорогі співвітчизники!

Шановні гості України!

Сьогодні ми зібралися вперше в своїй історії для відзначення свята Незалежності.

Йшли ми до цього дня важко, йшли за покликом серця, за голосом громадського сумління і національного обов'язку, з великою і святою вірою в свій народ, в його право на свободу і незалежність.

І цей день настав. 16 липня 1990 року Верховною Радою Української РСР була прийнята Декларація про державний суверенітет.

Ми писали її, спираючись на волю людей, на свою непросту історію, і думали про день прийдешній. Її живильним джерелом стали демократичні традиції українського народу, які розвивалися протягом віків, збереглися в лихоліттях воєн, в роки поневолення і занепаду.

Яскравим їх виявом стало створення Запорозької Січі, 500-річчя якої нещодавно широко відзначалося. Це була справжня «християнська козацька республіка». Їй судилося відіграти визначну роль у долі народів України і всієї Європи.

Козацтво виступило ударною силою в роки Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького, в результаті якої була створена Українська держава, на якісно новий щабель піднялася етнічна самосвідомість, зміцніла ідея єдності з російським та білоруським народами.

Увійшовши до складу Російської держави, Україна на тривалий час визначила своє непросте майбутнє. Були в ньому різні періоди. Але загалом можна сказати, що той час не став для нашого, як і для інших народів, часом розвитку національної, матеріальної і духовної культури.

Ми пам'ятаємо про те, що український народ безпосередньо брав участь у Великій Жовтневій революції, яка проголосила політичну рівність народів, взяла курс на ліквідацію національного гніту. Уже 3 грудня 1917 року Радянський уряд визнав право України на самовизначення.

У буремні роки громадянської війни, у вихорі запеклої боротьби на Україні утвердилася радянська форма державності.

Важливими, складними сторінками у національно-державному творенні на Україні стали Українська народна республіка і Західно-Українська народна республіка.

Був ленінський етап радянського будівництва, етап пошуків нових форм життя. Саме Ленін запропонував створити союз рівноправних суверенних республік, організований на добровільних засадах, із збереженням за кожною з них права вільного виходу.

Однак, в пізніший період реалізація цих ідей зіткнулась з практикою сталінізму, заснованою на унітаристському підході до національно-державного будівництва, бюрократичному централізмі, необмеженій особистій владі. Закономірно стали можливі такі жахливі трагедії, як голодомор 1933 року, масові репресії і беззаконня.

Вони завдали жорстокого удару по генофонду українського народу, спричинились до глибокого занепаду духовного життя, моралі цілих поколінь. Сталінська січкарня порізала і комуністів, і безпартійних, робітників і селян, пошматувала цвіт нашої культури і науки.

Ми схиляємо голови перед невинними жертвами!

Разом з тим ми не повинні забувати і про те, що незалежно від чиїх би то не було суб'єктивних прагнень, вперше за багатовікову історію українські землі об'єдналися в єдину державу. Возз'єднання Західної України з Українською РСР у 1939 році увінчало довгу і нелегку боротьбу за соборність, за те, щоб весь український народ міг жити як одне ціле.

Хоч ця політична дія принесла на Західну Україну не лише радість братання, а й беззаконня, наслідком якого стали безвинні жертви.

Страшною сторінкою в нашій історії стала Велика Вітчизняна війна. Народу України разом з іншими народами Союзу вдалося відстояти саме право на фізичне існування. Він втратив мільйони своїх кращих синів і дочок. Ми вклоняємося живим і мертвим героям фронту і тилу, які відстояли честь, свободу і незалежність Вітчизни!

Великим подвигом народу була відбудова зруйнованого господарства.

Однак тривале безроздільне панування командно-адміністративної системи породжувало наростаючі негативні явища в матеріальному та духовному житті, вело країну у безвихідь, ставило її на грань повного занепаду. Реформи, розпочаті у квітні 1985 року, були потрібні, як ковток свіжого повітря, вони були просто неминучі.

Адже вони відкрили дорогу до демократичного волевиявлення народів, наблизили день нашого свята.

Ця дорога — до суверенітету, добра і злагоди!

Це свято — свято нашого єднання.

В одному слові злилися події нашої важкої історії. Це слово — Декларація. В ній ми бачимо і день сьогоднішній, і день прийдешній.

Прислухаймося — і ми почуємо, як урочисто гудуть символічні дзвони над золотоверхим Києвом на честь нашої воскресаючої держави. Зримо відчуваємо, як могутньо нуртують джерела національного відродження народу України, як шириться усвідомлення історичної необхідності її незалежності і свободи, єднання з іншими народами.

Річниця прийняття Декларації — це підтвердження нашої нездоланності, це день громадянської злагоди і надії на щасливе майбутнє.

Від імені Верховної Ради Української РСР щиро вітаю всіх вас з великим святом — Днем Незалежності і бажаю нових звитяг в утвердженні державного суверенітету України!

Велике краще бачиться здалеку. І, вочевидь, потрібен певний час, щоб відчути доленосне значення нашої Декларації. Суверенна Українська держава тільки стає на ноги, робить перші кроки на шляху до віковічної мети. Від нас, від усього народу України залежить, чи ми досягнемо її.

Вже нині доводиться зустрічатися з спробами принизити значення Декларації. Одним здається, що вона ставить надто скромні завдання. Інших лякає своєю сміливістю, прикінцевими цілями.

Насправді ж Декларація відображає реалії життя і відкриває дорогу до вільного розвитку України.

В цьому її сила. Вона є базою для конкретної роботи у всіх сферах життєдіяльності суспільства, роботи на нових засадах, на принципах самостійного державного будівництва.

Прагнення українського народу до суверенітету природне і зрозуміле. Воно не несе в собі нічого негативного, тому що не направлене на ущемлення інтересів інших націй.

Ми завжди поважали тих, хто приходив на нашу землю з миром і добром, завжди були готові жити з іншими [illegible]ами у дружбі і злагоді.

Про це ми заявили і в нашій Декларації, спирались при її написанні на багатий досвід демократичних перетворень інших народів.

Ідеї Декларації — прості і зрозумілі. Вони органічно лягли на зрошений потом і кров'ю багатьох поколінь грунт сподівань усіх верств населення республіки незалежно від соціальної та національної приналежності, місця проживання, віросповідання, роду занять, віку, статі.

На Придніпров'ї і в Галичині, на Поліссі, Слобожанщині і в Донбасі, на Закарпатті, Буковині і в Криму — в різних куточках України здобуття політичної, економічної незалежності, національного, культурного відродження сприймається як своя кровна справа.

Більше того. Ідеї Декларації зблизили різні за своїми напрямами політичні сили, партії, громадські рухи, значною мірою сприяли стабілізації суспільно-політичного життя республіки, зміцнили велику і світлу надію на досягнення національної злагоди і єднання.

Прийняття цього вікопомного документа викликало щирий ентузіазм у мільйонів наших братів, які примхою історичної долі були занесені за межі рідної землі, розсіяні у десятках країн, практично на всіх континентах планети.

Та інакше не могло і бути. Адже сьогодні ми особливо гостро усвідомлюємо, що протягом тисячолітньої історії український народ ціною величезного напруження духовних і фізичних сил, ціною життя кращих синів і дочок виборював невід'ємне право бути самим собою, право господарювати у власному домі, право бути вільним і незалежним.

В цей День ми складаємо данину вдячності справжнім геніям духу — Григорію Сковороді, Тарасу Шевченку, Пантелеймону Кулішу, Миколі Костомарову, Маркіяну Шашкевичу, Івану Франку, Михайлу Драгоманову, Лесі Українці. В найтемніші години буття народу ці подвижники, їх ідеї не дали погаснути світильнику національної самосвідомості.

Наша земля зберегла себе, як плодоносний край, бо породила геніїв, героїв, велетнів духу, творців матеріальної культури.

Вони жили, віддалені один від одного в часі, дотримувалися різних, а то й протилежних поглядів. Однак усіх їх об'єднувала одна свята справа — плекання державності України, що було, є і завжди буде обов'язковою передумовою її свободи і добробуту.

Ось чому ідеї правової держави, громадянського суспільства, загальнолюдських цінностей на засадах соціальної і національної справедливості, ідеї інтернаціонального єднання знаходимо у полум'яних рядках великого Кобзаря і в наукових висновках великого Каменяра.

На нашу історію, боротьбу за свободу мали великий вплив видатні сини і інших народів: росіянин Олександр Пушкін, білорус Янка Купала, грузин Шота Руставелі, казах Чокан Валіханов, поляк Адам Міцкевич, угорець Шандор Петефі, генії всього людства.

Оспівуючи в своїх безсмертних творах ідеї свободи, справедливості та братерства, ці велетні будили у нашого народу надії на краще майбутнє, надавали йому наснаги і рішучості в нелегкі часи національного гноблення, плекали думку і мрію про справжню дружбу і братерство народів.

Сьогодні ми з почуттям глибокої вдячності схиляємо голови перед тими, хто відстоював щастя свого народу, хто боровся і вірив в кращу долю України.

Згадаймо всіх тих, хто жив і творив, боровся і загинув в ім'я свободи і незалежності, добра і процвітання нашої рідної України.

Вшануємо їх пам'ять хвилиною мовчання.

Дорогі друзі!

Ми розуміємо, що сьогодні реальний суверенітет виборюється не тільки і не стільки гарячими промовами та полум'яними гаслами. Його матеріальні підвалини закладаються нелегкою повсякденною працею народу. В важких умовах зруйнованої економіки, часто не маючи самого необхідного, наші люди все ж не втрачають оптимізму, з розумінням ставляться до тих негод, які переживає зараз республіка.

Сьогодні ми щиро дякуємо всім трудівникам: представникам робітничого класу, селянства, інтелігенції, всім, хто своїми мозолястими руками творить славу України, за їх самовіддану працю, за мужнє подолання труднощів, за віру у кращі часи.

Товариші!

Святкування Дня Незалежності України — це і нагода для роздумів: що ж відбулося за минулий рік у житті республіки і що її може чекати надалі.

Насамперед треба підкреслити: за цей період усіма напрямами державної політики ми прагнули реалізувати визначальні засади Декларації про суверенітет. Хоч який з її десяти розділів взяти, є незаперечні ознаки просування вперед.

Ми розуміли, що сам по собі суверенітет нічого не вартий, залишиться «паперовим» (а таким він, по суті, був за Конституціями УРСР 1937 та 1978 років), якщо не створити необхідних правових, політичних та економічних умов для його реалізації.

Саме на це і були спрямовані законотворча діяльність Верховної Ради Української РСР, робота уряду. Вона грунтувалась на принципах Декларації, здійснювалась в інтересах справжнього народовладдя, побудови правової держави.

За цей час Верховна Рада ухвалила 220 правових актів, з них 46 законів, які стосуються конституційних основ нашої державності, демократії і самоврядування народу України, багатьох інших сторін суспільного життя республіки.

Серед них слід передусім виділити пакет нормативних актів, якими закладаються якісно нові за своїм змістом законодавчі підвалини економічної незалежності України, переходу до ринкової економіки.

Визначальним тут є прийнятий Верховною Радою у серпні минулого року Закон «Про економічну самостійність Української РСР».

Він став базовим для тих законів, які пов'язані з економічною реформою та створенням нового господарського механізму. Це закони про ціни і ціноутворення, про власність, про підприємництво, про банки і банківську діяльність, інвестиційну політику, митну справу, систему оподаткування та інші.

Значну роль у подоланні продовольчої кризи в нашому суспільстві мають відіграти закони, які спрямовані на проведення земельної реформи, на відродження села за усім спектром його наболілих проблем.

Назву лише Закон «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві України», постанову Верховної Ради Української РСР «Про здійснення невідкладних заходів щодо поліпшення фінансового і економічного стану колгоспів і радгоспів та прискорення соціального розвитку села».

Прийняття цих правових актів у нинішній дуже складній економічній ситуації створює передумови для відродження у селян віри в свої сили, надії господарювати на своїй землі продуктивно. Але для здійснення цих сподівань сільський трудівник потребує і допомоги з боку держави, і звичайної людської поваги до його нелегкої праці.

(Продовження на 6-й стор.).

А МИ — СПРАВДІ ЛИЦАРСЬКОГО РОДУ

Факт

Коли говорять, що з виборами Рад усіх рівнів, парламенту нового скликання нічого не змінилося, слово честі, не вірте. Навіть адміністративно-територіальний поділ ведеться вже не на райони та області, а на округи. З округу Бойка переїжджаєш в округ Залудяка, потім в округ Мартиненка, Яворівського і так далі. І в кожному — свої спогади-бувальщини з недавньої передвиборної боротьби, які вже інколи нагадують легенди початку відродження.

В. Яворівський, сміючись, розповідав:

— Їхали ми якось на зустріч із виборцями і підібрали по дорозі сільського дядька-хлібороба. «Ну як тут передвиборна боротьба?» — запитуємо. «Та є кілька. Якісь Марон, Ярузевський...» — відповідає. «А за кого ж голосуватимете?» — цікавимося на всяк випадок. «Марон цеглу обіцяє, а Ярузевський — вільну Україну. Мабуть, за Ярузевського...»

А їхали ми на Полтавщину, в Кременчуцький район, де на межі з Кіровоградською областю біля сіл Чечелевого, Білецьківки та Старої Білецьківки за ініціативою Кременчуцької крайової організації Руху та з дозволу і з допомогою Кременчуцької райради відкривався пам'ятний знак на честь перемоги козаків у Куруківській битві. Саме там 31 жовтня 1625 року козаки та повсталі селяни розгромили війська коронного гетьмана Речі Посполитої Станіслава Конецпольського.

І ось майже через 370 років виріс 6 липня цього року на полтавській землі пам'ятник славним пращурам, які полягли за волю України.

— Ми ставимо пам'ятник героям національно-визвольного антифеодального руху, який поширився в XVII столітті по всій Україні. Але чому ми говоримо, що цей визвольний рух був? Він продовжується й сьогодні в нових умовах, коли Україна знову прагне свого суверенітету, — сказав народний депутат УРСР Вадим Бойко.

Про те ж говорили й інші депутати України — І. Заєць, Л. Скорик, В. Яворівський, представники місцевої влади, Народного руху України, комуністи і безпартійні. А навкруги кургану, насипаного на старому камені й увінчаного стелою із зображенням козака, який у скорботі схилив буйну голову, стояли люди. Нащадки полеглих, які на новому крутозламі підіймаються до усвідомлення необхідності своєї суверенної держави і волі. Ті, хто, як той дядько, інтуїтивно голосували за «Ярузевського», який пообіцяв волю. Люди, які зрозуміли, що воля України — це і вільна праця на своїй землі, і виплеканий трудом хліб, і до хліба. Різні були промови, але найдужче аплодували словам В. Яворівського, який і сказав, що суверенітет України — це право не тільки вирощувати хліб, а й користуватися цим хлібом на свій, селянський, розсуд господаря. Це — зрозуміло.

Пам'ятний знак на Полтавщині — тимчасовий. Незабаром виросте на кургані пам'ятник — козацька кобза, увінчана хрестом.

— Наша земля — козацька. Щедро полита кров'ю борців за свободу. Цей пам'ятний знак — перший, але не останній, — сказав заступник голови Кременчуцької райради Олександр Самойленко.

...А наприкінці мітингу знак освятив архімандрит УАПЦ Опанас (Михайленко), настоятель Покровського патріаршого собору в Києві. Бабусі слухали «Боже, Вкраїну храни», хрестилися і плакали. Чоловіки знімали картузи з голів і думали про щось своє.

Володимир СКАЧКО,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Фото Олександра СОБОЛЄВА.

До речі

КОЗАКИ І КАНЧУКИ

Наша передплатниця Євгенія Павлівна Клокун з Вишневого Київської області вважає, що козацькі свята, походи і тому подібні акції треба проводити від листопада до березня, а робити це у жнива — гріх перед Богом і сором перед людьми, і що самі козаки не потерпіли б такої зневаги до землі-годувальниці й узялися б за канчуки, щоб покарати нероб.

Не до речі

НЕРОБИ МИМОВОЛІ

За повідомленням Головного управління зайнятості і ринку праці на 11 липня на реєстрацію звернулось 160,5 тисячі людей, які вважають себе безробітними. 12 тисяч з них направлені на працевлаштування, 1,5 тисячі — вже влаштовані, 44 тисячі виявили бажання перекваліфікуватися і направлені на відповідні курси.

83 тисячі громадян республіки зареєстровані як безробітні і з 11 липня цього року вже отримують допомогу.

Власна інформація «ГУ».

Літні студії

ЧИ ПОТРІБНА СВІТОВІ УКРАЇНА?

У День Незалежності в Києві відкривається друга літня сесія Міжнародної школи україністики «Україна-91», створеної з ініціативи Міжнародної асоціації україністів, Академії наук УРСР, ряду вітчизняних, зарубіжних наукових і творчих організацій. Про цілі, плани, суть новоствореного навчального закладу ми попросили розповісти директора школи, віце-президента Республіканської асоціації українознавців Ігоря ОСТАША.

— Наша літня школа — це своєрідний гуманітарний ліцей, де за досить короткий час — півтора місяця — її слухачі зможуть освоїти основи української мовної і культурної спадщини. До занять запрошуємо всіх, хто цікавиться українознавством чи бажає студіювати україністику на професійному рівні. Нинішнього року її слухачами стануть понад сто студентів, аспірантів і вчених з 20 країн світу. Вони матимуть змогу прослухати один або два обрані академічні курси лекцій та курс української мови, після чого складатимуть іспити. У програмі школи — дискусійні «круглі столи» з актуальних проблем українознавства, економіки України, національних відносин, проблем держави і права, екології тощо.

— Ігоре Івановичу, це вже друга сесія літньої школи україністики. Що нового чекає слухачів у нинішньому сезоні?

— Насамперед значно розширено спектр дисциплін, підвищено рівень їх викладання. Лекції читатимуть провідні україністи світу І. Дзюба, М. Жулинський (Україна), Б. Кравченко (Канада), О. Пріцак (США), О. Субтельний (Канада), Д. Грабович (США) та інші. Далі — передбачена диференціація курсів за рівнем підготовки слухачів. Вивчення української мови проводитиметься на чотирьох основних рівнях. Перший рівень — добре володіння мовою, другий — посереднє. Слухачами цих рівнів будуть, як правило, українці за походженням. Третій рівень — початкове вивчення української мови тими, хто добре володіє однією із слов'янських мов. І, нарешті, четвертий рівень — це початкове вивчення мови слухачами з рідними романо-германськими мовами.

Інтенсивний курс української мови передбачає щоденне тригодинне навчання: заняття в лінгафонних кабінетах, відвідування комп'ютерних уроків та перегляд телевізійного курсу «Говоримо українською».

— Але, погодьтеся, лекційні заняття такого високого гатунку матимуть сенс, особливо для тих слухачів, котрі вперше приїздять до нас, якщо вони підкріплюватимуться безпосереднім знайомством з побутом, традиціями, власне, з психологією українського народу. Тобто живим спілкуванням з різними його представниками.

— Безумовно. Тому в програмі школи передбачено зустрічі з видатними українськими письменниками, вченими, діячами культури, знайомство з музеями та архітектурними пам'ятками Києва. Слухачі курсу матимуть змогу ознайомитися з українським театральним і кіномистецтвом, відвідати різноманітні виставки, творчі майстерні художників. У культурній програмі школи намічено також цікаві екскурсії-поїздки.

— І останнє. Як стати слухачем вашої унікальної школи?

— Наша школа платна. Її учасники повинні сплатити організаційні внески в сумі 500 американських доларів на кожного. Зрозуміло, для бажаючих слухати наші студії, особливо з країн Східної Європи і союзних республік, це дещо складно. Але якщо слухач не в змозі оплатити навчання в доларах, ми розглядаємо можливість застосування й інших форм розрахунку.

Вів інтерв'ю
Олександр КОНОВЕЦЬ,
керівник прес-центру Міжнародної асоціації україністів.

Анонс

«СВІТЛО ЗІ СХОДУ»

У серпні цього року намічено відтворити на сцені ідеї режисера Леся Курбаса. Молодий режисер з Нью-Йорка Вірляна Ткач нещодавно зробила подібну спробу у виставі «Світло зі сходу». І ось у Києві буде показано спільну постановку театральної майстерні «Яра» (США) і нашого театру-студії «Будьмо!». Назва — та ж сама. У Києві вистава йтиме 23—24 серпня, а потім — у Харкові, Львові та Нью-Йорку (вже у вересні). Американські та українські актори працюватимуть разом. Вірляна Ткач та Сергій Проскурня, засновник театру «Будьмо!» вважають, що мовний бар'єр не є серйозною перепоною для справжніх акторів. Наших акторів відбиратимуть для вистави у Києві, Харкові та Львові. Звісно, задум вимагає значних витрат, але і ідея того варта. Сучасні бізнесмени це розуміють. З українського боку всі видатки взяв на себе новостворений «Економбанк» з Рівного. Президент банку вважає, що культура — важливий чинник національного становлення, а тому почин ентузіастів заслуговує на підтримку.

Вадим ОРИЩУК.
Київ.

Наші мандрівки

ВЕЛООКСАНА

3500-кілометровий маршрут на велосипеді має на меті подолати викладач університету в Міннесоті Оксана Йонан. Українка за походженням, вона хоче привернути увагу світової громадськості до проблем території, ураженої чорнобильською бідою. Її подорож переважно проляже саме по такій місцевості. Також буде збиратися матеріал для майбутнього фільму та книги.

Тарас ЛЕХМАН.
Львівська область.

— Факт —

ОДУ

...ка кобза, увінчана ...

... земля — козацька. ...лита кров'ю борців ...у. Цей пам'ятний ...рший, але не остан... ...зав заступник голо... ...енчуцької райради ... Самойленко.

...рикінці мітингу знак ...архімандрит УАПЦ ...іхайленко), настоя... ...вського патріаршого ... Києві. Бабусі слухали ...раїну храни», хрес... ...лакали. Чоловіки зні... ...узи з голів і думали ... своє.

...одимир СКАЧКО, ...ьний кореспон... ...Голосу України».

...Фото Олександра СОБОЛЄВА.

...ОВОЛІ

...йнятості і ринку пра... ...0,5 тисячі людей, які ...них направлені на ...вані, 44 тисячі вияви... ... на відповідні курси.

...вані як безробітні і з ...у.

...а інформація «ГУ».

— Літні студії —

ЧИ ПОТРІБНА СВІТОВІ УКРАЇНА?

У День Незалежності в Києві відкривається друга літня сесія Міжнародної школи україністики «Україна-91», створеної з ініціативи Міжнародної асоціації україністів, Академії наук УРСР, ряду вітчизняних, зарубіжних наукових і творчих організацій. Про цілі, плани, суть новоствореного навчального закладу ми попросили розповісти директора школи, віце-президента Республіканської асоціації українознавців Ігоря ОСТАША.

— Наша літня школа — це своєрідний гуманітарний ліцей, де за досить короткий час — півтора місяця — її слухачі зможуть освоїти основи української мовної і культурної спадщини. До занять запрошуємо всіх, хто цікавиться українознавством чи бажає студіювати україністику на професійному рівні. Нинішнього року її слухачами стануть понад сто студентів, аспірантів і вчених з 20 країн світу. Вони матимуть змогу прослухати один або два обрані академічні курси лекцій та курс української мови, після чого складатимуть іспити. У програмі школи — дискусійні «круглі столи» з актуальних проблем українознавства, економіки України, національних відносин, проблем держави і права, екології тощо.

— Ігоре Івановичу, це вже друга сесія літньої школи україністики. Що нового чекає слухачів у нинішньому сезоні?

— Насамперед значно розширено спектр дисциплін, підвищено рівень їх викладання. Лекції читатимуть провідні україністи світу І. Дзюба, М. Жулинський (Україна), Б. Кравченко (Канада), О. Пріцак (США), О. Субтельний (Канада), Д. Грабович (США) та інші. Далі — передбачена диференціація курсів за рівнем підготовки слухачів. Вивчення української мови проводитиметься на чотирьох основних рівнях. Перший рівень — добре володіння мовою, другий — посереднє. Слухачами цих рівнів будуть, як правило, українці за походженням. Третій рівень — початкове вивчення української мови тими, хто добре володіє однією із слов'янських мов. І, нарешті, четвертий рівень — це початкове вивчення мови слухачами з рідними романо-германськими мовами.

Інтенсивний курс української мови передбачає щоденне тригодинне навчання, заняття в лінгафонних кабінетах, відвідування комп'ютерних уроків та перегляд телевізійного курсу «Говоримо українською».

— Але, погодьтеся, лекції, заняття такого високого гатунку матимуть сенс, особливо для тих слухачів, котрі вперше приїздять до нас, якщо вони підкріплюватимуться безпосереднім знайомством з побутом, традиціями, власне, з психологією українського народу. Тобто живим спілкуванням з різними його представниками.

— Безумовно. Тому в програмі школи передбачено зустрічі з видатними українськими письменниками, вченими, діячами культури, знайомство з музеями та архітектурними пам'ятками Києва. Слухачі курсу матимуть змогу ознайомитися з українським театральним і кіномистецтвом, відвідати різноманітні виставки, творчі майстерні художників. У культурній програмі школи намічено також цікаві екскурсійні поїздки.

— І останнє. Як стати слухачем вашої унікальної школи?

— Наша школа платна. Її учасники повинні сплатити організаційні внески в сумі 500 американських доларів на кожного. Зрозуміло, для бажаючих слухати наші студії, особливо з країн Східної Європи і союзних республік, це дещо складно. Але якщо слухач не в змозі оплатити навчання в доларах, ми розглядаємо можливість застосування й інших форм розрахунку.

Вів інтерв'ю Олександр КОНОВЕЦЬ, керівник прес-центру Міжнародної асоціації україністів.

— Анонс —

«СВІТЛО ЗІ СХОДУ»

У серпні цього року намічено відтворити на сцені ідеї режисера Леся Курбаса. Молодий режисер з Нью-Йорка Вірляна Ткач нещодавно зробила подібну спробу у виставі «Світло зі сходу». І ось у Києві буде показано спільну постановку театральної майстерні «Яра» (США) і нашого театру-студії «Будьмо!». Назва — та ж сама. У Києві вистава йтиме 23—24 серпня, а потім — у Харкові, Львові та Нью-Йорку (вже у вересні). Американські та українські актори працюватимуть разом. Вірляна Ткач та Сергій Проскурня, засновник театру «Будьмо!» вважають, що мовний бар'єр не є серйозною перепоною для справжніх акторів. Наших акторів відбиратимуть для вистави у Києві, Харкові та Львові. Звісно, задум вимагає значних витрат, але ідея того варта. Сучасні бізнесмени це розуміють. З українського боку всі видатки взяв на себе новостворений «Економбанк» з Рівного. Президент банку вважає, що культура — важливий чинник національного становлення, а тому почин ентузіастів заслуговує на підтримку.

Вадим ОРИЩУК.
Київ.

— Наші мандрівки —

ВЕЛООКСАНА

3500-кілометровий маршрут на велосипеді має на меті подолати викладач університету в Міннесоті Оксана Йонан. Україна за походженням, вона хоче привернути увагу світової громадськості до проблем території, ураженої чорнобильською бідою. Її подорож переважно проляже саме по такій місцевості. Також буде збиратися матеріал для майбутнього фільму та книги.

Тарас ЛЕХМАН.
Львівська область.

— Душевна бесіда —

СВОЯ СВОЇХ НЕ ПОЗНАША

У газеті «Голос України» від 4 липня надрукована писанина якогось І. Тимофеєва під риторичним заголовком «Україна для... кого?» Відповідаю цьому антиукраїнцеві (по писанині видно **душонку** Тимофеєва): Україна—для українців та нацменшостей, які сприяють відродженню української нації, а не для окупантів, які бажають знищити нашу мову.

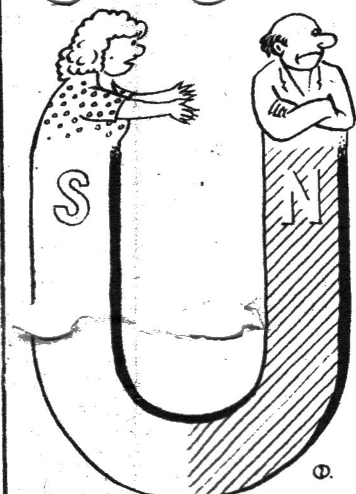
Василь ЛОБКО.
Боярка.

У своїй інформації я жодною мірою не хотів образити почуття «українців та нацменшостей, які сприяють...». А щодо «окупантів» — не лякайте людей. Нагадаю вам слова Леоніда Кравчука на останній прес-конференції: російське населення України особливе тим, що живе на її території століттями і є ... з потоків корінного населення.

Втім, я корінний українець, тож мушу вам зауважити, що слова **«душонка»** у нашій мові нема.

З повагою Ігор ТИМОФЄЄВ.

Мал. Василя ФЛЬОРКА.

...І чужому научайтесь

ВУАЛЯ, ВОЛЯ!

У вашій газеті від 26 червня був надрукований лист Андрія Волі до міністра культури. Мене він просто обурив, особливо те, що цей Андрій нічого не знає про індійських акторів і про індійське кіно, а ще пробує на нього котити бочку. Мені просто смішно. В індійських фільмах багато Капурів, а не один. Наведу приклад для Андрія: Шаші Капур, Ріші Капур, Аніл Капур і особливо Радж Капур, який, на жаль, уже не живий, а помер 1988 року, 2-го червня. Отак-то, Андрію. Наперед вдячний за публікацію мого листа, хай його прочитають усі, хто вважає, що один Капур виконує всі головні ролі.

З повагою Олександр СИНИЦИН з Вінниччини.

ЗЕРНО БЕЗ ПЛЕВ...

— Жнива-91 —

На устах жниварів області — ініціатива Херсонського науково-виробничого сільськогосподарського об'єднання «Інтерагроінвест». Особливо після впровадження ним нових способів збирання зернових культур у колгоспі «Росія» Голопристанського району.

— Спочатку до нашої технології механізатори ставилися з недовірою,— розповів голова об'єднання Валерій Троян, — але швидко оцінили її ефективність.

У чому суть новинки? Хлібороби косять звичайними комбайнами, однак регулюють їх так, щоб до бункера сипалося засмічене зерно, потрапляли уламки колосків, полова, подрібнені зерна, насіння бур'янів... Чим більше таких, тим краще!

Бо ретельне очищення врожаю починається на току господарства. Там працівники «Інтерагроінвесту» встановили турбосепаратори, що замінили традиційні зерноочисні машини. Розумні універсальні машини творять буквально диво, вони, як і належить, насипають бурти повноцінного хліба. Та це ще не все. На току окремо виростають купи фуражного зерна — того самого, що губилося на полі післ... байна, я... му режи... ли науко... тара кол... середньо... вих цент...

— Кор... шими ... хліборо... взяти. П... обмолоче... середньо... фуражу. ... частка ... господар... в себе д...

**Іван ...
власн...
«Голо...**
Херсо...

НЕ БОЯТЬСЯ БЛА...

— Зверніть увагу —

Кому б з нас не хотілося у цю чудову літню пору продовжити свою відпустку, скажімо, з 18 до 24, а то і 40 днів. Та ще на оздоровлення одержати, крім відпускних, півтисячі карбованців?

Ці та ще цілий ряд соціальних благ стали можливими цього року для членів орендного підприємства «Житомирзалізобетон» завдяки тому, що вони не побоялися взяти на себе відповідальність бути господарями. Два роки тому колектив перейшов на оренду, і держава від цього тільки виграла, маючи стабільні відрахування, а колектив може нині вільно маневрувати своїми потужностями і прибутками.

40-годинний робочий тиждень, близько 600 карбованців середньомісячна зарплата, три роки платної відпустки для жінок по догляду за дітьми, компенсація за проїзд у міському транспорті, житлове будівниц... мулює р... сприяє ...

Викли... тя, що ... лективів... ряд, боя... ступаючи... соціальн... віддають... залежно... будову, ... го кроку... тересів.

Григ...
Житом...

— Спорт —

ХТО ДОБІЖИТЬ ДО БАРСЕЛОНИ?

Берегівська система дозвілля «Глобус», включившись у розгорнутий в Угорщині та інших країнах фізкультурний рух «Барселона-92», виступила організатором ряду масових спортивних акцій.

У берегівському спортивному комплексі «Закарпаття» відбулася перша з них — змагання з плавання на дистанцію 5 кілометрів, в якій взяли участь спортсмени-любителі різного віку з Мукачева, Солотвина, Виноградова та інших міст області. Нормативний час марафонського запливу три години. Рекордсменом змагань став берегівчанин С. Пуга, на кілька хвилин відстав його брат Микола із сином Томашем. Наступні змагання з плавання відбудуться 20 липня в Угорщині на озері Балатон. А вже 11 серпня проводитимуться забіги на довгі та короткі дистанції. Крім цього, у планах «Глобуса» — проведення в Берегові та Угорщині змагань з велосипедного спорту та зимового пішохідного походу. Переможці змагань одержать право бути учасниками жеребкування — розігрування путівки у Барселону на Олімпіаду-92.

Любов АНТОНЯК, працівник системи «Глобус».
Закарпатська область.

— Теж спорт —

БАДМІНТОН У ВЕЧІРНЬОМУ НЕБІ

Спостерігаючи за вечірньою столицею України, можна побачити не тільки Лавру, Софію, Андріївську церкву та Батьківщину-матір, але, і досить часто,— вогні фейєрверків. І то — не лише у свято. Ентузіасти цієї справи знаходяться й у будні. Приміром, на Воскресенці та Виноградарі веселі хлопці випускають у вечірнє небо десятки різнокольорових сигнальних ракет. Іноді бувають навіть перестрілки між будинками. Туди ракетка, сюди ракетка...

Чим би дитя не тішилось — аби не плакало?

Сергій САЄНКО.
Київ.

— М...

СЛО... ОТІ...

Відвіду... вославної... дійка, ш... на, очев... на проп... постійно... розраду ... людям, ... серця, ... благород...

Щирі ... йшли до... група ві... над інфа... ним від... нітарної ... бавовня... роботи ... — обма...

одну м... самотніх... тримка ... нах з че... нята лік... з вдячні...

А Іва... сіяти зе... шах пар... реказав ... му Чере... бованці... ліх.

**Іва...
власн...
«Голо...**
Херс...

— Навколомистецькі новини —

Є В ЗАПАСНИКАХ ШЕ...

У запасниках Луганського краєзнавчого музею є книга «Євангеліє», котру фахівці відносять до шедеврів світового книгодрукування. Видруковано «Євангеліє» 1741 року в лаврській друкарні міста Києва.

Вражає оформлення: 80 гравюр, 7 складних заставок, 11 кінцівок, близько ста різних ініціалів, плюс до цього безліч набірних кінцівок, заставок, прикрас.

Над оформленням цього «Євангелія» працювали кращі художники і гравери свого часу. Треба сказати: справжній розвиток гравюри на Україні припав на 70—80 роки Х... Київ з ... єа брат... очолили... майстер... плеяду ... кого рі...

М...
Луга...

ГОЛОС України

—вна бесіда—

СВОЇХ ЗНАША

Голос Украї- пня надруко- ня якогось а під рито- оловком «Ук- кого?» Відпо- у антиукраї- вніні видно мофеєва): Ук- українців та ей, які спри- вненню укра- , а не для ні бажають шу мову.

ЛОБКО.

інформації я ою не хотів очуття «укра- аценшостей, ть...». А що- тів» — не ля- й. Нагадаю Леоніда Крав- танній прес- і: російське України особ- що живе на її толіттями і є токів ко... я. рінний украї- ушу вам зау- слова «ду- ашій мові не-

З повагою МОФЕЄВ.

ал. Василя ЛЬОРКА.

му научайтесь

АЛЯ, ЛЯ!

газеті від був надру- Андрія ністра куль- він просто обливо те, дрій нічого індійських про індійсь- ще пробує тити бочку. смішно. В фільмах ба- а не ду приклад Шаші Ка- Капур, Аніл обливо Радж , на жаль, ий, а помер 2-го червня. дрію. Напе- за публі- листа, хай тають усі, , що один ине всі го-

повагою Олександр НИЦИН инничник.

ЗЕРНО БЕЗ ПЛЕВЕЛ

Жнива-91

На устах жниварів області — ініціатива Херсонського науково-виробничого сільськогосподарського об'єднання «Інтерагроінвест». Особливо після впровадження ним нових способів збирання зернових культур у колгоспі «Росія» Голопристанського району.

— Спочатку до нашої технології механізатори ставилися з недовірою,— розповів голова об'єднання Валерій Троян, — але швидко оцінили її ефективність.

У чому суть новинки? Хлібороби косять звичайними комбайнами, однак регулюють їх так, щоб до бункера сипалося засмічене зерно, потрапляли уламки колосків, полова, подрібнені зерна, насіння бур'янів... Чим більше таких, тим краще!

Бо ретельне очищення врожаю починається на току господарства. Там працівники «Інтерагроінвесту» встановили турбосепаратори, що замінили традиційні зерноочисні машини. Розумні універсальні машини творять буквально диво, вони, як і належить, насипають бурти повноцінного хліба. Та це ще не все. На току окремо виростають купи фуражного зерна — того самого, що губилося на полі після проходження комбайна, який працює не в тому режимі, що запропонували науковці. З кожного гектара колгоспники мають у середньому по сім додаткових центнерів урожаю.

— Корми розкидані під нашими ногами,— кажуть хлібороби, треба лише їх взяти. Підрахували: з тисячі обмолочених гектарів хліба в середньому набігає 700 тонн фуражу. Це досить велика частка врожаю, яку кожне господарство може залишити в себе для тваринництва.

Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Херсонська область.

НЕ БОЯТЬСЯ БЛАГ

Зверніть увагу

Кому б з нас не хотілося у цю чудову літню пору продовжити свою відпустку, скажімо, з 18 до 24, а то і 40 днів. Та ще на оздоровлення одержати, крім відпускних, півтисячі карбованців?

Ці та ще цілий ряд соціальних благ стали можливими цього року для членів орендного підприємства «Житомирзалізобетон» завдяки тому, що вони не побоялися взяти на себе відповідальність бути господарями. Два роки тому колектив перейшов на оренду, і держава від цього тільки виграла, маючи стабільні відрахування, а колектив може нині вільно маневрувати своїми потужностями і прибутками.

40-годинний робочий тиждень, близько 600 карбованців середньомісячна зарплата, три роки платної відпустки для жінок по догляду за дітьми, компенсація за проїзд у міському транспорті, житлове будівництво — все це і стимулює роботу колективу, і сприяє його стабільності.

Викликає подив і співчуття, що десятки трудових колективів, розташованих поряд, бояться таких благ. Поступаючись і зарплатою, і соціальними благами, вони віддають перевагу відомчій залежності, ратують за перебудову, не зробивши жодного кроку для власних же інтересів.

Григорій ШЕВЧЕНКО.
Житомир.

Спорт

ХТО ДОБІЖИТЬ ДО БАРСЕЛОНИ?

Берегівська система дозвілля «Глобус», включившись у розгорнутий в Угорщині та інших країнах фізкультурний рух «Барселона-92», виступила організатором ряду масових спортивних акцій.

У берегівському спортивному комплексі «Закарпаття» відбулася перша з них — змагання з плавання на дистанцію 5 кілометрів, в якій взяли участь спортсмени-любителі різного віку з Мукачева, Солотвина, Виноградова та інших міст області. Нормативний час марафонського запливу три години. Рекордсменом змагань став берегівчанин С. Пуга, на кілька хвилин відставйого брат Микола із сином Томашем. Наступні змагання з плавання відбудуться 20 липня в Угорщині на озері Балатон. А вже 11 серпня проводитимуться забіги на довгі та короткі дистанції. Крім цього, у планах «Глобуса» — проведення в Берегові та Угорщині змагань з велосипедного спорту та зимового пішохідного походу. Переможці змагань одержать право бути учасниками жеребкування — розігрування путівки у Барселону на Олімпіаду-92.

Любов АНТОНЯК,
працівник системи «Глобус».
Закарпатська область.

Теж спорт

БАДМІНТОН У ВЕЧІРНЬОМУ НЕБІ

Спостерігаючи за вечірньою столицею України, можна побачити не тільки Лавру, Софію, Андріївську церкву та Батьківщину-матір, але, і досить часто,— вогні фейєрверків. І то — не лише у свято. Ентузіасти цієї справи знаходяться й у будні. Приміром, на Воскресенці та Виноградарі веселі хлопці випускають у вечірнє небо десятки різнокольорових сигнальних ракет. Іноді бувають навіть перестрілки між будинками. Туди ракетка, сюди ракетка...

Чим би дитя не тішилось — аби не плакало?

Сергій САЄНКО.
Київ.

Милосердя

СЛОВО І ДІЛО ОТЦЯ ІВАНА

Відвідувачі маленької православної церкви у селищі Киндійка, що на околиці Херсона, очевидно, звернули увагу на проповіді отця Івана. Він постійно закликає дарувати розраду хворим і нещасним людям, виявляти до них милосердя, підтримувати молитву благородними ділами.

Щирі слова священика дійшли до серця мирян. Велика група віруючих взяла шефство над інфарктним та неврологічним відділеннями медично-санітарної частини Херсонського бавовняного об'єднання. Тут роботи під зав'язку, а кадрів — обмаль. Навантаження на одну молодшу сестру — 10 самотніх хворих. Вчасна підтримка жінок у білих хустинах з червоним хрестом сприйнята лікарями і їх пацієнтами з вдячністю.

А Іван Якимович продовжує сіяти зерна милосердя в душах парафіян. Недавно він переказав Дніпровському райкому Червоного Хреста 600 карбованців на потреби престарілих.

Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Херсон.

Навколомистецькі новини

Є В ЗАПАСНИКАХ ШЕДЕВР

У запасниках Луганського краєзнавчого музею є книга «Євангеліє» котру фахівці відносять до шедеврів світового книгодрукування. Видрукувано «Євангеліє» 1741 року в лаврській друкарні міста Києва.

Вражає оформлення: 80 гравюр, 7 складних заставок, 11 кінцівок, близько ста різних ініціалів, плюс до цього безліч набірних кінцівок, заставок, прикрас.

Над оформленням цього «Євангелія» працювали кращі художники і гравери свого часу. Треба сказати: справжній розвиток гравюри на Україні припав на 70—80 роки XVII століття, коли в Київ з Аугсбургу повернулися брати Герасевичі. Вони очолили лаврську художню майстерню, виплекали цілу плеяду майстрів європейського рівня.

Микола БОГАРАДА.
Луганськ.

Коротко

МІТИНГ — МОЖНА, ПРАПОР — ЗАСЬ

Виконком Кіровоградської міської Ради народних депутатів дозволив міським організаціям Руху, Демократичної партії України та козацького товариства «Буга-Гардівська паланка» провести 16 липня мітинг-концерт з нагоди незалежності України. Встановлення синьо-жовтого національного прапора біля пам'ятника Т. Шевченку визнано виконкомом недоцільним через те, що прапор не зареєстрований у встановленому порядку. Керівники Руху та ДПУ попереджені прокурором міста про можливі ексцеси під час проведення святкового мітингу.

Сергій ЗАПОРОЖАН,
журналіст.
Кіровоград.

Прес-бюро

«ДОНБАС» ПОТОВЩАЄ

Багато років колектив журналу «Донбас», Спілка письменників України, державні, громадські організації Донеччини вели боротьбу за створення повнокровного видання. Клопотання доходили до найвищих інстанцій і там відкладалися, як безпідставні.

І ось, нарешті, збулося! У Донецьк надійшла радісна звістка: Держкомітет Української РСР по пресі зареєстрував часопис «Донбас» як видання, що з 1 січня 1992 року буде виходити щомісяця збільшеним обсягом (до 16 умовних друкованих аркушів).

Засновники журналу «Донбас» — Спілка письменників України, консорціум «РаДон», Фонд культури та милосердя «АртРаДон» — вважають, що це збільшить можливості видання пропагувати кращі досягнення вітчизняної літератури, зокрема, літератури Донбасу, об'єктивно висвітлювати політичні та економічні процеси у суспільстві.

Юрій ДОЦЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Донецьк.

Фото Леоніда ПІДЛУЖНОГО.

Світська хроніка

ЯКИЙ ПРЕЗИДЕНТ НЕ ЛЮБИТЬ ШВИДКО ЇЗДИТИ

У дні зустрічі керівників СРСР і ФРН протягом майже години біля готелю «Київ» стояв незвичайний автомобіль, вигляд якого привернув увагу перехожих.

Автомобіль несерійного виробництва з ФРН має дах з натуральної шкіри, щоб не нагрівався салон, довжина його близько 8 метрів, завширшки з півтора «Жигуля». У салоні два ліжка, два телевізори, відеомагнітофон, два телефони, один з яких має супутниковий зв'язок, комп'ютерну систему управління. Автомобіль розвиває максимальну швидкість до 400 км на годину.

Після розмови, яка відбулася між водієм автомобільного дива та декількома найцікавішими сміливцями з натовпу, містом поповзла чутка, що цей «шедевр» канцлер скромно презентував Президенту.

Інформагентство «Євро-ІКС».

Оказія

ПИВО ПИТЬ — ГОЛОВА ЗАБОЛИТЬ

Якось у неділю лейтенант міліції Федір Мельничук вирішив у себе вдома, у селі Подобовець, випити з братами пива, купленого у сусідньому Келечині. Увагу братів привернула темного кольору пляшка, у якій плавав папірець, скручений у формі сигарети. Вони не вірили очам: то була стодоларова купюра! На наші гроші — тисячі зо три...

У Мельничука й досі болить голова: як туди потрапили долари?

Мабуть, голова болить і у продавця: аби ж знаття!

Василь ПИЛИПЧИНЕЦЬ.
Міжгір'я Закарпатської області.

ПОГОДА

14 та 15 липня у західній частині України передбачаються короткочасні дощі, грози, в окремих районах сильні зливи, град, шквали 17—22 метри за секунду. На решті території республіки без опадів. Вітер змінних напрямків, 3—8 метрів за секунду. Температура повітря вдень 25—30, на півдні, а сьогодні і в Закарпатті місцями до 33 градусів. Уночі 13—19 градусів.

По Києву та області сьогодні вдень передбачається тепла, суха погода. Вітер слабкий. Температура 25—29 градусів.

Черговий по випуску новин Віталій ЖЕЖЕРА.
Тел. 441-86-20

ДО ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

(Продовження. Початок на 3-й стор.).

Це особливо важливо в цьому році, коли від вчасно зібраного врожаю, його заготівель буде великою мірою залежати успіх економічних перетворень, соціальний захист народу. А тому маємо діяти послідовно і наполегливо, при необхідності йти на рішучі заходи.

Шановні товариші!

Прийнявши Декларацію, ми закріпили принципи формування такої держави, яка б не лише творила право, а й будувала усю свою діяльність на його основі, дбаючи про соціальну захищеність людини, про утвердження справедливості в житті суспільства.

Наші закони відкривають широкі перспективи для господарської ініціативи, для підприємництва. Але відмовляючись від старої системи господарювання, держава водночас повинна запобігати негативним наслідкам, які виникають при цьому. Від них передусім постраждають найменш соціально захищені на сьогодні верстви населення — молодь, пенсіонери, інваліди, багатодітні сім'ї.

Особливо болючою стала проблема невиправдано різкого підвищення роздрібних цін. З огляду на це ми змушені були вжити оперативних заходів з тим, щоб хоча частково послабити цей шоковий удар.

Верховна Рада ухвалила також ряд законодавчих актів, спрямованих на створення системи соціального захисту населення. Йдеться про закони про основи соціальної захищеності інвалідів, про захист прав споживачів, про зайнятість населення та про внесення змін і доповнень до Кодексу законів про працю Української РСР при переході республіки до ринкової економіки та деякі інші.

Ними визначено правові, економічні та організаційні основи державної політики соціального захисту, забезпечення зайнятості населення України, гарантії з боку держави щодо реалізації громадянами їхніх прав на працю, добровільного вибору суспільно корисної діяльності.

В особливо скрутному становищі опинилася сьогодні молодь. Саме вона найбільш гостро стикається з тими складними проблемами, що породжуються хворою економікою: робота, житло, можливість придбати найнеобхідніше.

Таке становище ставить на порядок денний питання про розробку науково обгрунтованої державної молодіжної політики. Верховною Радою Української РСР вже зроблені конкретні кроки з метою теоретичного, організаційного, правового та матеріального забезпечення цієї політики.

Нині готується для розгляду на четвертій сесії пакет законів з молодіжних проблем. Словом, наші юнаки і дівчата можуть бути впевнені, що суспільство не відвернеться від тих, від кого залежить його майбутнє.

Нещодавно парламент схвалив урядову програму надзвичайних заходів щодо стабілізації економіки України та виходу її з кризового стану.

Ділове обговорення цього документа, збагачення його колективним досвідом парламентарів вселяє надію, що це буде справді працюючий інструмент створення умов для нормалізації стану справ в економіці.

Верховна Рада також розглянула пакет законів «Про мінімальний споживчий бюджет», «Про індексацію грошових доходів населення», «Про підвищення соціальних гарантій для трудящих».

З метою нарощування обсягів виробництва, фінансового оздоровлення економіки та підвищення життєвого рівня народу на період реалізації цієї програми (а це півтора-два роки) припиняється дія ряду законодавчих актів Союзу РСР і республіки.

Вирішення всіх цих серйозних проблем потребує значних коштів.

Між тим економічний і фінансовий стан господарства республіки залишається вкрай напруженим. Загальний дефіцит бюджетних ресурсів досягає 40 млрд. карбованців. Скорочується виробництво.

До того ж, необхідно невідкладно займатись таким складним питанням, як ліквідація наслідків чорнобильської катастрофи, що вимагає також значних коштів.

Як відомо, Верховною Радою України прийнято Концепцію проживання, закони «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок чорнобильської катастрофи» та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи».

Їх практична реалізація дасть змогу зменшити негативний вплив катастрофи на здоров'я населення, забезпечити соціальний захист і правові гарантії всім категоріям потерпілих, реалізувати заходи, щодо зниження шкідливих наслідків аварії.

Характеризуючи соціально-економічну сферу життя, слід прямо сказати, що саме в економіці просування республіки вперед постійно наштовхується на протидію певних сил в союзних органах управління. Ними активно використовуються різного роду фінансові та матеріально-технічні важелі, розставляються бюрократичні перешкоди, ігноруються законодавчі акти республіки.

В цих умовах, відповідно до Декларації, Закону про економічну самостійність України, Верховна Рада республіки прийняла постанову «Про перехід у юрисдикцію Української РСР державних підприємств і організацій союзного підпорядкування, розташованих на території республіки». Ще раніше ми взяли під свою опіку вугільну та металургійну промисловість.

В той же час ми не погодились з запропонованим проектом Угоди між Союзом РСР і суверенними республіками про принципи розмежування державної власності та функцій по її роздержавленню і приватизації, оскільки вона вступала в протиріччя з принципами нашого суверенітету.

Підготовлено для розгляду на Верховній Раді наш власний документ з цього приводу. Він передбачає розпочати реалізацію спеціальних заходів, що визначають масштаби, галузеві, територіальні та інші пріоритети, перелік підприємств, що підлягають першочерговій приватизації та роздержавленню.

Поява реальних власників засобів виробництва дасть змогу краще задовольняти ринковий попит, ліквідувати збитковість та скоротити виробничі витрати, активно оновлювати матеріально-технологічну базу підприємств, покращити стан фінансово-бюджетної системи республіки.

У першочерговому порядку буде здійснюватись приватизація підприємств по обслуговуванню населення та тих, що випускають товари народного споживання і переробляють сільськогосподарську сировину, невеликих підприємств промисловості, будівництва і транспорту.

Переважним правом на придбання майна підприємств і організацій при роздержавленні та приватизації будуть користуватися члени їх трудових колективів і пенсіонери, які працювали тут до виходу на пенсію.

З метою збереження гарантованого мінімуму задоволення найважливіших соціальних потреб населення було визнано передчасним проведення роздержавлення та приватизації закладів охорони здоров'я, народної освіти і культури. Потребує додаткового вивчення і питання про доцільність приватизації комунального житлового фонду.

Такі дії і наміри нашого парламенту є важливими кроками на нелегкому шляху народу до самостійного господарювання на своїй землі, збереження всього того, що по праву йому належить.

У цьому зв'язку слід особливо наголосити: нам слід бути більш рішучими, більш наполегливими у боротьбі за політичний та економічний суверенітет України. Ми маємо йти до нього впевненою ходою і твердо відстоювати наші кровні інтереси, добиватись вирішення назрілих проблем на користь власного народу, на користь України.

Шановні товариші!

Арістотель вважав, що добробут держави залежить від її законів. Виходячи з цього, хотів би зупинитись і на деяких аспектах державного, конституційно-правового будівництва на Україні.

Сьогодні без перебільшення можна сказати: за рік, що минув з дня прийняття Декларації, ми значно просунулися вперед на шляху становлення України як правової держави, заснованої на принципі поділу влад на законодавчу, виконавчу і судову.

Зроблено перші кроки у справі перетворення Верховної Ради в постійно діючий орган законодавчої влади. Наші депутати опановують основні правила парламентаризму, набувають дедалі більшого досвіду законотворчості.

Сьогодні можна по-різному оцінювати роботу парламенту республіки. Тут є певні досягнення, але немало ще й критичних зауважень виборців.

Але при всьому перебігу думок і оцінок думаю, що не помилюсь, коли зверну увагу на два принципових моменти.

По-перше, нам вдалося в дуже складній соціально-політичній обстановці уберегти народ України від братовбивчих конфліктів, на які, на жаль, так багате сьогодні наше життя.

І по-друге. Більшість депутатів Верховної Ради, не дивлячись на різну партійну приналежність та політичні погляди, знаходять все-таки спільну мову, коли йдеться про доленосні для України питання.

Це все ще раз підтверджує, що Верховна Рада Української РСР нинішнього складу може плідно працювати для свого народу.

Думаю, що після прийняття постійного Регламенту Верховної Ради, Закону про її постійні комісії можна буде цю роботу зробити ще більш ефективною.

Безумовно, що надзвичайно важливим кроком до суверенної Української держави стане прийняття нової Конституції республіки.

Верховна Рада після тривалих дискусій вже схвалила Концепцію нашого нового Основного Закону.

Інтереси людини, непорушність її прав і свобод, справжнє народовладдя, збалансована організація державної влади — ось ті фундаментальні положення, без правового закріплення яких жодна конституція не може бути гуманною і демократичною, не може забезпечити функціонування взаємовідносин держави і громадянина на основі верховенства права.

Саме такі засади закладено в Концепцію нового Основного Закону. Їх зміст, якщо говорити коротко, полягає:

— по-перше, наша Конституція має поставити в центр соціальної дійсності людину, її права і свободи, матеріальні і духовні блага, її здоров'я, честь і гідність. Тобто визнати людину найвищою соціальною цінністю;

— по-друге, утвердити народовладдя в формі представницької і безпосередньої демократії, закріпити ідею народного суверенітету, суть якої полягає в тому, що єдиним джерелом державної влади є народ;

— по-третє, зафіксувати принцип розподілу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову і разом з тим передбачити необхідні противаги в системі відповідних органів, щоб виключити будь-які можливості індивідуальної чи групової узурпації влади, її використання всупереч інтересам народу.

Народні депутати дійшли згоди, що Українська держава матиме свого президента, який буде обиратись всім народом.

Відповідно до цього прийнято і пакет законів про президентство: Закон, яким вносяться відповідні зміни і доповнення до Конституції УРСР, Закон про Президента та Закон про вибори Президента республіки.

Цими законодавчими актами встановлюється, що Президент є найвищою посадовою особою Української держави і главою виконавчої влади. Його повноваження визначаються Конституцією республіки.

Президент має обиратися громадянами Української РСР на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні строком на 5 років.

Прийнято також постанову Верховної Ради, якою вибори першого Президента України передбачено провести 1 грудня цього року.

Впровадження інституту президентства пов'язано з вдосконаленням виконавчої влади. Президент очолює систему органів державного управління, забезпечує їх взаємодію з Верховною Радою Української РСР та місцевими органами влади. Тут будуть потрібні нормативні документи, які б забезпечили таку взаємодію.

У Концепції нової Конституції України закладаються підвалини і інших ланок механізму державного ладу республіки: незалежності судової влади, системи місцевої державної влади і самоврядування тощо.

Нині йде інтенсивна робота над підготовкою самого тексту Конституції, яка має стати провідною ланкою юридичного механізму реалізації Декларації про державний суверенітет України.

Розробляючи і приймаючи нову Конституцію, нам усім потрібно виявити всебічну зваженість, політичну мудрість. Головне — не бути упередженим чи то з політичних міркувань, чи то з ідеологічних переконань.

Треба піднятися над усім скороминущим і пам'ятати, що зараз йдеться про долю України, інтереси її народу, прийдешніх поколінь.

Значне місце в громадському житті України займає сьогодні питання щодо укладання Договору про Союз суверенних держав. Нещодавно воно було предметом серйозного розгляду у Верховній Раді республіки.

Відомо, що при цьому висловлювалось немало різних точок зору.

Хотів би дещо детальніше висловитись з цього приводу.

Верховна Рада Української РСР надає проблемам укладання Договору про Союз суверенних держав важливого значення. Ми глибоко переконані, що сьогодні наше життя зазнало б страшного удару, коли б ми зруйнували взаємовигідні зв'язки з республіками, не зберегли історичних традицій дружби і співробітництва між народами.

Творить любов і братерство. Ненависть здатна лише руйнувати. Про це слід нам усім пам'ятати.

ДО ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Своє вагоме і вирішальне слово — бути чи не бути Україні в Союзі — сказав народ. Його воля чітко і однозначно виражена в ході референдуму і опитування 17 березня цього року.

Тож на чільне місце зараз висувається питання про те, яким має бути цей Договір за змістом. Переконаний, що він у принципових положеннях не повинен розходитись з Декларацією про державний суверенітет України, Концепцією нової Конституції, Законом про економічну самостійність України, іншими законами республіки. Він має відповідати життєвим інтересам народу.

З огляду на це запропонований для розгляду проект Договору про Союз суверенних держав буде ретельно вивчений на предмет його відповідності, по-перше, названим вище документам, по-друге, самій концепції Союзу суверенних держав, у складі якого кожен з його суб'єктів зберіг би свою самостійність і незалежність як суверенна держава.

Проект же Договору містить ряд положень, які потребують серйозного аналізу. Це стосується насамперед сфер спільного відання республік та видів і обсягу повноважень, які можуть бути делеговані Союзу. Це також і питання власності, союзних податків і зборів, окремих принципів організації і діяльності союзних органів.

Всі ці питання мають бути ретельно вивчені. І поспішність тут неприпустима. Надто серйозна справа, щоб поспішати.

Саме тому Верховна Рада доручила постійним комісіям, Кабінету міністрів та Академії наук Української РСР провести ретельний аналіз проекту Договору та названих вище документів республіки і зробити на цій основі економічні розрахунки та правові висновки стосовно входження України в Союз. І тільки після цього приймати таке відповідальне рішення.

Думаю, що народ схвально поставився до такої зваженої позиції нашого парламенту.

Ще раз хочу наголосити: Верховна Рада не відхилила Договору про Союз суверенних держав. Вона взяла час для аналізу його змісту. А це її не тільки право. Це її обов'язок перед народом. І будь-які інсинуації навколо цієї проблеми є безпідставними і політично шкідливими, незалежно звідки вони виходять.

Ще одна актуальна проблема. Йдеться про очищення нашого життя від скверни. Держава повинна забезпечити найважливіше право людини — право на безпечне існування, захист від злочинних посягань на честь і гідність кожного громадянина.

Верховна Рада прийняла закони про міліцію, про захист споживчого ринку та інші. Урядом затверджена спеціальна Програма боротьби із злочинністю, дано доручення по зміцненню матеріально-технічної бази правоохоронних органів. Тобто робиться у цій важливій сфері немало.

Однак, усе ж, не адекватно ситуації. Зростання організованої злочинності сьогодні являє собою пряму загрозу нормальному функціонуванню всього суспільного організму, породжує у людей постійний страх за себе та своїх близьких, створює обстановку нестабільності.

Саме тому ми повинні оголосити справжню, без перебільшення, війну злочинному світу. Добиватися безумовного виконання законів, якщо необхідно, створювати нові, більш радикальні, надати відповідні прерогативи правоохоронним органам, допомогти їм.

Боятися повинні не чесні трудівники, а злочинці. Земля має горіти у них під ногами.

І хай вони знають, що Верховна Рада, уряд республіки вживуть усіх необхідних заходів, щоб забезпечити спокій наших громадян!

Шановні товариші!

З прийняттям Декларації про державний суверенітет ми вперше вголос змогли заявити: віднині Україна — суверенна і рівноправна у зовнішніх зносинах держава. Вона має власні національні інтереси на міжнародній арені.

Така постановка питання зумовила необхідність глибокого переосмислення змісту та форм участі Української РСР у міжнародному спілкуванні, приведення їх на цьому грунті у відповідність з реаліями сьогодення.

Нині відбувається переорієнтація зовнішньої політики України на встановлення і розвиток безпосередніх відносин з державами, що мають пріоритетний, значний або спеціальний інтерес для республіки.

Зрозуміло, що нас цікавлять передусім сусідні держави. Першочергове завдання тут — забезпечити недоторканність наших кордонів. З цією метою укладено міждержавні договори, підписано двосторонні політичні документи, де визначається суверенність України і її кордони: з Росією — на сході, Білорусією — на півночі, з Польщею і Угорщиною — на заході.

Відповідні угоди маємо з Туреччиною і Болгарією. Таким чином, майже усі наші кордони, за незначним винятком, чітко підтверджені політико-правовими документами.

Ще один пріоритетний напрям — розвиток добрих відносин з країнами, де проживає значна кількість вихідців з України та їх нащадків. З високої трибуни ООН ми проголосили світу, що готові зробити все можливе для сприяння природному потягу цих людей до землі батьків. Ось чому таким актуальним сьогодні стає розвиток відносин в цьому напрямі, зокрема, з Канадою, США, Аргентіною, Австралією, Бразілією та Ізраїлем.

У відносинах з зарубіжними країнами великого значення ми надаємо встановленню таких політичних, економічних, торговельних й інших зв'язків, які має переважна більшість держав світу, — тобто безпосередніх.

Проте ми реалісти. І добре усвідомлюємо наявність перешкод на шляху їх налагодження. Є проблеми як наші внутрішні — економічні і валютно-фінансові труднощі, опір певних сил у союзних структурах, так і зовнішні — існування певних стереотипів. Та все це не лякає нас, а примушує працювати ще більш наполегливо та цілеспрямовано.

Маємо вже деякі позитивні результати. Це перший офіційний візит Голови Верховної Ради Української РСР до Угорщини, під час якого було підписано 9 двосторонніх угод.

Наголошу і на новій якості контактів на різних рівнях з об'єднаною Німеччиною, Швейцарською конфедерацією, з іншими країнами. У Києві відкриваються нові генеральні консульства іноземних держав і переакредитуються при Міністерстві закордонних справ УРСР існуючі.

В площину практичного вирішення перейшло питання про власні представництва України за кордоном. Підписано консульську конвенцію з Угорщиною, на черзі — з Республікою Польща. Названі країни, а також ЧСФР і Румунія заявили в принципі про готовність встановити дипломатичні відносини з нами.

Уже найближчим часом розпочнуть роботу повноважні представники України у складі посольств Союзу РСР в ряді держав.

Намічаються конкретні заходи щодо забезпечення безпосередньої участі України в загальноєвропейському процесі і європейських структурах, зокрема таких, як Нарада з безпеки та співробітництва в Європі, Рада Європи, Європейський банк реконструкції і розвитку.

Активнішою стає діяльність республіки і в Організації Об'єднаних Націй. Це дає можливість, з одного боку, вагоміше заявити про себе в світовому співтоваристві, а з другого — вивчати світовий досвід міжнародних відносин і використовувати його в інтересах національного розвитку.

Прийняття Верховною Радою республіки Закону про її зовнішньоекономічну діяльність зумовило нові можливості для виходу України на світовий економічний простір.

І ці можливості нині всебічно використовуються. Тільки за 6 місяців 1991 року Кабінетом міністрів Української РСР видано зовнішньоторговельних ліцензій на понадпланову продукцію на суму 341,2 мільйона інвалютних карбованців, які повністю залишаться у розпорядженні республіки. А використовуватись ці кошти будуть насамперед для придбання передової технології, що дасть змогу випускати продукцію, конкурентоспроможну на світовому ринку.

На порядку денному — створення Українського експортно-імпортного банку. Проводиться активна підготовка пропозицій щодо розподілу союзних валютного, алмазного та золотого фондів.

Вирішення даного питання створить матеріальні підвалини для самостійного забезпечення зовнішньоекономічних розрахунків. А пізніше — і для запровадження національної грошової одиниці.

Дорогі друзі!

Які найважливіші політичні уроки річниці Декларації?

Ми пройшли значну частину нашої дороги, може найскладнішу частину, бо завжди найважчі перші кроки.

Ми набрались певного досвіду, сил і рішучості, стійкості.

Але це тільки початок. Попереду більш масштабні перетворення, більш серйозні випробування, які ще належить здолати.

Відзначаючи першу річницю Декларації про державний суверенітет України, ми маємо бути реалістами, не впадати в ейфорію і тверезо усвідомлювати правду життя.

А вона полягає в тому, що шлях до справжнього суверенітету довгий і тернистий і зовсім не вистелений трояндами.

Ще багато стереотипів минулого заважає нам йти вперед невтомно, розмірено, а інколи навіть повертає нас назад.

Ще не завжди нам вистачає сміливості, наполегливості, віри, наснаги і сили духу, щоб послідовно виконувати волю свого власного народу.

Ще не завжди наші слова про державність України співпадають з ділом, наміри — з конкретними діями, а закони, які ми приймаємо, — з реаліями життя.

Саме тому сьогодні, в цей урочистий і святий для всіх нас день, кожен має присягнути перед собою, своєю честю і совістю, перед лицем свого багатостраждального народу.

Присягнути, що зробить все від нього залежне, щоб Декларація про державний суверенітет України стала кодексом життя, мірилом всіх вчинків і державних діянь, тим дороговказом, що виведе народ України до кращого, цивілізованого життя.

А для цього потрібно діяти, діяти рішуче і послідовно.

В сфері політичній — прагнути до національної злагоди, взаємного терпіння, намагатись зблизити всі політичні течії і рухи на терені розбудови України.

Для всіх нас не повинен існувати поділ України на «схід» та «захід», «південь» чи «північ».

Ми маємо бачити перед собою єдину, цільну Україну і слугувати її господарю — його величності народу.

В сфері економічній — послідовно впроваджувати нові ринкові відносини, проводити зважену політику роздержавлення, надійного соціального захисту населення.

Поступово здійснювати вагомі структурні зміни в економіці республіки, добиватись її переорієнтації на задоволення різнобічних потреб людини.

Активно використовуючи можливості внутрішнього міжреспубліканського та міжнародного поділу праці, прагнути до широкого розвитку взаємовигідних економічних зв'язків з братніми республіками, посісти гідне місце в світовому економічному співтоваристві.

Твердо відстоювати інтереси власного народу, його невід'ємне історичне право сповна користуватись результатами своєї праці.

Люди втомились від постійної конфронтації, безплідного мітингування, безладдя та хаосу. Вони прагнуть працювати, самі творити краще життя. Держава, всі політичні сили мають задовольнити їх вимоги.

Маємо вчитися організовувати життя на нових засадах, робити справу професіонально, діловито, думати і діяти у своїх власних інтересах, як розумні господарі на своїй землі.

В сфері правовій — розбудовувати правову незалежну державу, зробити Закон верховним і непорушним регулятором життя народу.

Не тільки приймати розумні і тверезі закони, а й розробляти чіткі механізми їх впровадження в життя, чутливого реагування на ті зміни, що в ньому відбуваються.

В сфері духовній — наполегливо відроджувати національну свідомість народу, всебічно розвивати культуру, мову, мистецтво.

Створити необхідні умови в цій важливій сфері для всіх національностей, що проживають на Україні. Залучити до справи національного відродження творчі сили, широку громадськість, церкву, наших єдинокровних братів за кордоном.

Дорогі співвітчизники!

Протягом своєї історії Україна вже мала два шанси відродити державність — у роки Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького та після революції 1917 року. З різних причин обидва вони були втрачені. Зараз ми маємо, і здається, реальну можливість зробити мрію дійсністю.

Наше покоління несе на своїх плечах тягар справ, недовершених предками, і відповідальність перед нащадками. Ми не маємо права не виконати заповітів батьків і не виправдати сподівання дітей.

Будемо ж гідними цієї відповідальності і не відступимо перед будь-якими випробуваннями!

З'єднаємо наші сили в історичній роботі на славу України, для блага і процвітання її народу!

Експрес-новини

Київський дитячий хор «Щедрик» здобув пальму першості і нагороду Гран-прі на міжнародному фестивалі дитячих хорів у канадській провінції Британська Колумбія.

У цей час ансамбль здійснює концертне турне по Сполучених Штатах, влаштоване конфесторією Української православної церкви в Америці. Вчора дитячий хор давав концерт у Клівленді (штат Огайо), а сьогодні виступатиме у Пітсбурзі. концерти відбудуться також в Філадельфії на фестивалі української молоді.

* * *

Президія Югославії дала дозвіл Європейському співтовариству надіслати до п'ятдесяти спостерігачів з метою забезпечити дотримання всіма сторонами умов так званої Бріонської домовленості, яка передбачає виведення із Словенії підрозділів Югославської армії та демобілізацію словенських сил самооборони.

* * *

Представник міністерства оборони Сполучених Штатів заявив, що останні підрозділи коаліційних військ залишать Північний Ірак до понеділка, проте деякі підрозділи будуть передислоковані до південного регіону Туреччини, щоб звідти гарантувати безпеку іракським курдам. За словами представника Пентагону, коаліційні війська і надалі обмежуватимуть діяльність іракських військових сил у так званій зоні безпеки на північ від 36-ї паралелі.

* * *

П'ять постійних членів Ради Безпеки ООН представили Іракові вимогу, згідно з якою, якщо він до двох тижнів не подасть переліку всього свого ядерного устаткування і об'єктів, то його чекають серйозні наслідки. Дипломатичні джерела не повідомили про те, які саме заходи будуть ужиті проти Іраку, якщо він до 25 липня не подасть потрібного переліку.

* * *

Спеціальний представник ООН у справах Іраку С. Агахан заявив, що в країні може статися катастрофа, якщо Рада Безпеки ООН не скасує деякі санкції проти Іраку. Він вимагає відкрити країні доступ до валютних надходжень, щоб Ірак міг імпортувати продовольство, медикаменти та інші товари.

* * *

Міжнародний фонд засобів масової інформації закликав зробити приватні пожертвування для купівлі друкарських верстатів, автотранспорту і паперу для незалежної преси Албанії. Міжнародний фонд підтримують уряд США та приватні фонди.

* * *

Сполучені Штати офіційно запросили Радянський Союз взяти участь у будівництві найбільшого наукового об'єкту — прискорювача елементарних часток. Заступник міністра енергетики США Р. Мур повідомив, що він зробив це запрошення в ході недавньої подорожі в Москву і Ленінград.

ДВА НАРОДИ — ДВА ВЕЛИКІ СВЯТА

Актуальне інтерв'ю

Сьогодні, 14 липня, у Франції відзначається велике національне свято — День взяття Бастилії, яке символізує собою встановлення республіканської форми правління, прагнення французького народу до демократії.

Напередодні наш кореспондент зустрівся з Генеральним консулом Французької Республіки в Києві паном Югом ПЕРНЕ.

— Перш за все дозвольте поздоровити вас і всіх французів з великим святом і побажати всього найкращого. Скажіть, будь ласка, чим є це свято для французького народу?

— По-перше, і це добре знають наші зарубіжні друзі, 14 липня ми святкуємо річницю Великої французької революції 1789 року. Цей день — пам'ятна відзнака прийняття ідей свободи, прав людини, скасування привілеїв.

По-друге, 14 липня — це також свято федерації. Воно було відзначено вперше у 1790 році як свято національного примирення, народної єдності.

— Як саме французи святкують цю знаменну дату?

— Це справді великий день для нас. Весь народ виявляє певні почуття. Завжди відбувається військовий парад, бо армія — це один з наших символів національної єдності. Проходять всенародні гуляння. Тобто це свято для всіх. І сумуючих людей на вулиці ви не побачите.

— Хотілося б провести таку паралель. Через два дні український народ теж святкуватиме великий день — День Незалежності. Ви працюєте в Києві вже близько року. Які, на ваш погляд, найважливіші зміни відбуваються у нас, з чим ми прийшли до Дня Незалежності?

— Я можу висловити лише власну точку зору на те, що відбувається в республіці. Тому скажу, що особисто я дуже вражений змінами, які тривають у вас. Вони дуже важливі. Наприклад, поява опозиції у Верховній Раді, що є вкрай необхідним для політичного прогресу. В іншому разі власті почували б себе дуже комфортно і вважали б, що все гаразд. Але є люди, які постійно позбавляють їх спокою, висловлюють протилежну точку зору. Отже, плюралізм — це прекрасно.

Далі. Я часто чую розмови, що ваші депутати працюють непрофесіонально. Я не думаю, що вони становлять більшість. Тому що ваші депутати пройшли дуже складний період становлення і оволоділи ситуацією. Безумовно, є певні суперечності, розбіжність в інтересах, але без них не можна.

— Українська республіка прийняла Декларацію про незалежність, прагне до суверенітету. Що ви можете сказати з цього приводу?

— Вважаю, що Декларація є результатом низки компромісів між більшістю та опозицією. Це — програма, а не закон, що набуває чинності відразу ж після його схвалення. Головне полягає в її реалізації. Ви на новій основі будуєте зв'язки з федерацією. І це не здійснюється за короткий час. Я із зацікавленістю спостерігаю за цими процесами.

— Як би ви охарактеризували розвиток економічних та культурних зв'язків між нашими народами?

— Економічні зв'язки — це сьогодні дуже складна сфера роботи через невизначеність з багатьох законодавчих та технічних питань. Ми іноді просто не знаємо, які питання чиєї компетенції. Бракує розвинутої інформаційної інфраструктури та мережі зв'язку. Сподіваюся, це тимчасові труднощі, бо це необхідна фаза вашого економічного розвитку.

Щодо культурних зв'язків, то ми прагнемо організовувати якомога ширший обмін національною спадщиною.

Ще можу сказати, що у Франції поступово зростає інтерес до України. Сюди приїжджають наші журналісти, цікавляться ситуацією. Якщо взяти політичний рівень наших відносин, то недавно українська парламентська делегація побувала у Франції на запрошення Національної Асамблеї.

— Напередодні двох національних свят, французького та українського, що б ви побажали нашим народам?

— Жити щасливо і в мирі. Так, як вони самі того бажають.

Інтерв'ю провів Олексій ЄВСІКОВ.

З різних джерел

● Західні аналітики здивовані «особливою» позицією України з приводу Союзного договору. Вони відзначають поміркованi погляди щодо цієї проблеми Л. Кравчука.

● Міністр оборони Чехо-Словаччини М. Добровський назвав перебільшеними твердження про те, що ЧСФР розробила новітню систему, здатну виявляти бомбардувальники «Стелс».

● Північна Корея визнала, що утримує в трьох концтаборах близько тисячі політв'язнів. Вони розміщені окремо від кримінальних злочинців. Північнокорейські експерти повідомили, що є дві міри покарання: звинувачених у шпигунстві або саботажі чекає смерть, інших — п'ятнадцять років перевиховання працею.

● Четверо радянських військовослужбовців нагороджені почесними грамотами і пам'ятними подарунками від імені земельного уряду Бранденбурга за врятування берлінської сім'ї з автомобіля, який упав у річку.

● Світові ціни на каву впали до найнижчого рівня з часів закінчення другої світової війни. Це спричинилося різким збільшенням експорту з африканських країн.

● Силами коста-ріканської поліції затримані лейтенант Сандіністської народної армії і два колишніх контрас, які намагалися продати партію зброї групі панамських громадян. Під час арешту було знайдено двадцять автоматів «АК-47», кулемет, пістолети і велику кількість боєприпасів. Покупці збиралися її використати проти уряду Гільєрмо Ендари.

● Грубі порушення радянськими партнерами своїх зобов'язань довели до критичного стану ряд індійських компаній, які уклали контракти на поставку товарів до СРСР. Незважаючи на штрафні санкції, радянські замовники не поспішають розраховуватись за відвантажені товари.

● Ю. Цеденбал, колишній монгольський керівник, який навесні цього року помер у Москві, заборгував МНР вісімсот тисяч тугриків. Його дружина обділила державу на 21 тисячу тугриків. Наступник Цеденбала Ж. Батмунх та інші діячі вищого ешелону також мають за собою борги.

● Лівійський лідер М. Каддафі виступив перед громадськістю Судану з тезою про роль арабів в історії людської цивілізації. «Ми не відсталий народ, — сказав він, — у наших людей творчий розум. Араби правили світом, навчили людей багатьох наук. Арабська нація — велика нація... Літаки і ракети колись закінчуються, а духовні цінності, творчість, цивілізація — вічні».

Наш прес-клуб

ОЧИМА ЗАРУБІЖНИХ КОЛЕГ

За обіцянками на папері, що їх дає СРСР країнам «сімки», прихована головна мета — врятувати радянського лідера і, що найважливіше, зберегти Радянський Союз у його нинішніх кордонах. Основне питання полягає в тому, чи зацікавлений Захід у збереженні СРСР у його сьогоднішній формі. У зв'язку з цим, головною умовою подання економічної допомоги Союзу повинні бути не бюджетні реформи, приватизація чи політика цін, а вимога, щоб неросійські національності більше не примушувались залишатися у складі СРСР за допомогою військової сили.

«Файненшл таймс» (Великобританія).

* * *

Договір про звичайні збройні сили в Європі, підписаний восени минулого року й відзначений як історична подія, може бути, нарешті, ратифікований і втілений у життя. Затримка з цим, незрозуміла навіть для багатьох експертів, пояснюється прагненням Москви поширити контроль над озброєннями і на військово-морські сили, а також її побоювання з приводу того, що завдяки неспокійній обстановці в республіках фланги СРСР на півночі та півдні виявляться відкритими.

Той факт, що Москва висловила готовність піти на компроміс і тим самим непрямо визнати спробу ввести Захід в оману, має свої причини: СРСР докорінно зацікавлений у тому, щоб позбутися гігантського тягаря витрат на звичайні озброєння.

«Генераль-анцайгер» (ФРН).

* * *

Якщо в питанні надання СРСР фінансової допомоги Японія поки що займає вичікувальну позицію, то щодо розвитку технічного співробітництва уряд і бізнес демонструють активний підхід. У Токіо розцінюють надання підтримки Радянському Союзу, в справі переходу до ринкової економіки як одну з ланок політики «збалансованого розширення» двосторонніх відносин.

«Майніті» (Японія).

Погляд

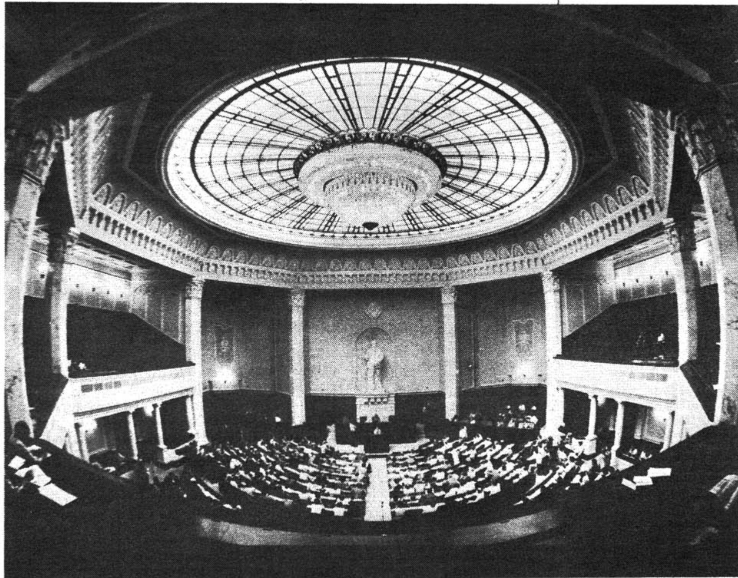
ПОДОЛАТИ СТІНУ

За давніх часів Великої Китайської імперії її вожді намагалися відгородити «піднебесну» величезною стіною від ворогів та й взагалі від усього світу. Тисячокілометрову кам'яну споруду було побудовано. Але виконати її своє завдання так і не вдалося.

Сьогодні ж Китай втілює зовсім іншу політику. Ніяких стін. Всі запрошуються для взаємовигідного співробітництва. А старовинну споруду долають тепер лише туристи.

Фото ТАРС.

ВОНА І МИ

(Закінчення.
Початок на 1-й сторінці).

Отже, що було потім!

Порубавши верби, гражда́ни взялись одне за одного.

У діда, на двох з кумом, було двадцятеро дітей і одна гвинтівка. Та гвинтівка ночувала по черзі то в одній хаті, то в другій. Поки один вартував своїх дітей, другий усю ніч тремтів над своїми. А боялися двоє гражда́н — третього, такого самого селюка, але ще біднішого.

І вже не було кому сказати: «...как бесі!».

...Благородна ідея кимось буває посаджена і вирощена — немов дерево — для інших, для нас.

А потім прибігають оті, інші, тобто — ми, і витоптують жито, і ламають гілки для сувенірів.

Безперечно, незалежність України — річ свята.

Але мусимо дбати, щоб вона не стала настільки всіхньою, як ото всіхнє колгоспне добро, або води, колись чисті, або землі, колись родючі, або ліси, колись багаті.

Вона ще мала.

І це добре — для нас і для неї.

Бо ніхто ще не зірвався з місця й не біжить, щоб першим устигнути урочисто відламати для себе шматочок.

Отож нехай росте.

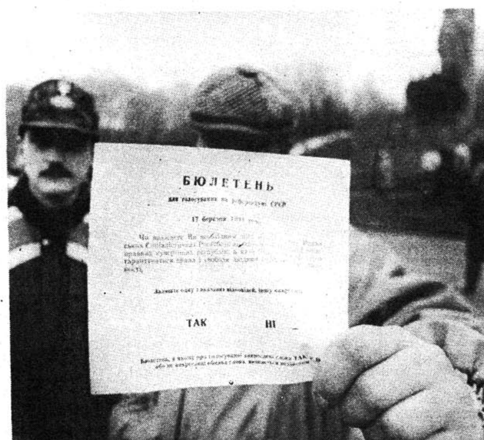
Незалежність — не завойовується, як ми звикли думати, вона — вирощується.

І при цьому не належить нікому зокрема.

Бо тоді вона не належить нікому.

Віталій ЖЕЖЕРА.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА, Миколи КОЗЛОВСЬКОГО, Олександра КЛИМЕНКА, Михайла САЧКА.

СОЮЗ НЕПОРУШНИЙ?..

Леонід КРАВЧУК,
Голова Верховної Ради України:

— Насамперед хочу сказати, що втілюючи нашу Декларацію в життя, ми ставимо одну мету — щоб благополуччя, щастя, добро і справедливість запанували на нашій українській землі.

Ми виходимо з того, що коли народи, які живуть на Україні, будуть відчувати задоволення своїм життям, бачити перспективу, йти в руслі гуманістичних, загальнолюдських процесів, то цим робитимуть свій внесок у взаємовідносини з іншими республіками, з іншими народами. До нас, наприклад, сьогодні нема ніяких претензій з боку російського, білоруського, казахського, інших парламентів. Ми знаходимо спільні лінії для того, щоб зміцнювати взаємозв'язки, які складалися історично.

У нас єдина позиція: Центр має виходити з інтересів народів, виходити з того, що народ України бажає побудувати свою суверенну державу.

Наш парламент має право здійснити глибокий аналіз проекту договору і добитись, щоб документ, який прийматиметься, відповідав тому, чого хоче народ. Щоб це був справді договір про Союз суверенних держав.

Михайло ГОРБАЧОВ,
Президент СРСР:

— Люди розуміють, що не буде злагоди і миру на нашій землі, на всіх територіях країни, в республіках і регіонах, якщо ми згаємо час, надто зволікатимемо чи дозволимо комусь торпедувати процес реформування нашої багатонаціональної держави.

Мушу сказати, багато я почув від різних людей прямих і вимогливих запитань: чому ж на рівні Союзу і ряду інших республік не виявляється відповідальності за вирішення цього кардинального для нашої багатонаціональної держави завдання? Думаю, це не так, і підтвердження цьому — підсумки референдуму 17 березня. Всупереч усім перешкодам народ пішов на референдум і висловився однозначно за збереження Союзу й одночасно за його оновлення, за живу демократичну федерацію суверенних республік. Це воля народу, яку ніхто не має права ігнорувати. І тим, хто хотів би, маневруючи і втягуючи нас у дискусію з цього питання, уникнути його вирішення, доведеться відверто і прямо сказати — за Союз вони чи ні і яким вони бачать цей Союз. Доведеться і відповідати.

Борис ЄЛЬЦИН,
Президент Росії:

— Безперечно, на першому плані — інтереси Росії. Але проводити ці інтереси треба так, щоб ні в якому разі не зруйнувати Союз. Ось моє кредо. Ну, а для подолання розбіжностей існують цивілізовані форми. Не треба виходити на вулицю — завжди є стіл переговорів.

Якщо питання стосується інтересів Росії, я зобов'язаний їх відстоювати, але не на площі, а через інститут влади. Оцей інститут і треба використовувати, а не вступати з кожного питання у конфронтацію, розбиваючи суспільство на частини. Я не маю наміру допускати такого розриву. Завдання у нас спільні. Росія єдина, але і Союз — єдиний.

Радикального оновлення потребує Російська Федерація. В його основі — зміцнення суверенітету, реальних прав народів республік і громадян будь-якої національності. Росія й надалі разом з іншими республіками братиме участь у роботі щодо докорінного перетворення Союзу. Переконаний що її буде гідно завершено.

Арнольд РЮЙТЕЛЬ,
Голова Верховної Ради Естонії:

— Естонія не виставляє ніяких рахунків Радянському Союзу. Вона не вимагає суду навіть над тими, чиї руки закривавлені під час здійснення масових депортацій та інших злочинів на естонській території. Вона хоче визнання злочинності цих діянь, визнання Радянським Союзом незалежності Естонської Республіки, відмови від пред'явлення їй будь-яких рахунків.

Естонія не підпише Союзний договір, оскільки це було б невизнанням суверенності республіки й ігноруванням власної незалежності. Але це не означає, що Естонія обриває економічні зв'язки зі своїм східним сусідою. Навпаки — вона прагне їх розвивати.

Анатолій ГОРБУНОВ, Голова Верховної Ради Латвії:

— Віднині докори Латвії в тому, що вона хоче вийти із СРСР, порушуючи Конституцію, не мають підстав. Заява дев'яти республік і Центру свідчить, що Конституція СРСР більше не діє, і посилатися на обов'язковість її виконання безглуздо.

Вітаутас ЛАНДСБЕРГІС, Голова Верховної Ради Литви:

— Проект Союзного договору для Литви неприйнятний. Це — справа самих народів вирішувати, як їм бути. Якщо на добровільних засадах ряд республік підпишуть новий Союзний договір, це стане їхнім вибором.

Нурсултан НАЗАРБАЄВ, Президент Казахстану:

— Найголовніше сьогодні — це Союзний договір. Новий Союзний договір на цілком новій основі і з дійсно необхідними повноваженнями Центру. З повною самостійністю республік. Без Союзу ми не ввійдемо у світовий ринок. Кожну республіку окремо ніхто не субсидуватиме, і ніяка «сімка» не визнає окремо взяту республіку. Тому якщо ми, керівники республік, справді бажаємо добра своїм народам, треба відкинути політиканство і почати займатися справою.

Звіад ГАМСАХУРДІА, Президент Грузії:

— Незалежність — наша головна мета, єдиний вихід із ситуації, що склалася. Але ми не хочемо конфронтації і загострення ситуації, погіршення відносин із Центром. Ми хочемо побудувати ці відносини на прийнятному для обох сторін рівні.

Аяз МУТАЛІБОВ, Президент Азербайджану:

— Проголосувавши в ході Всесоюзного референдуму за збереження Союзу як оновленої федерації, азербайджанський народ зробив свій вибір. Схваливши на своїй сесії проект Союзного договору, парламент Азербайджану забезпечив цьому вибору правову основу, закріпити яку належить повноважній делегації Азербайджанської республіки при підписанні цього найважливішого для долі всієї країни документа.

Дуже важливо, що в документі чітко відображено формулу, яку ми розглядаємо як пріоритетну: Союз існує для республік, а не навпаки.

Микола ДЕМЕНТЕЙ, Голова Верховної Ради Білорусії:

— Сьогодні країни об'єднуються в союзи в ім'я збереження своїх власних інтересів. Ми знаємо північний пакт, Європейське співтовариство, тихоокеанський пакт та багато інших. В ім'я чого об'єднуватися в Союз? В ім'я того, щоб зберегти непорушність інтересів. В ім'я того, щоб власність — особиста, колективна, державна — була надійно захищена.

Сапармурад НІЯЗОВ, Президент Туркменистану:

— Безумовно, Союз — федерація, до якого ми збираємося увійти і в ім'я якого буде підписано Союзний договір, має опиратися на істинну самостійність республік, наділених усіма правами. Щоб ми самі вирішували, які повноваження передати Центру, щоб ми формували союзні органи, а не навпаки.

А бути чи не бути Союзу — так для мене питання ніколи не стояло. Усі ми — нації, народності, що корінням вросли одне в одного, — чітко визнаємо: жодна республіка без Союзу сьогодні не обійдеться, якою б потенційно заможною вона не була.

Іслам КАРІМОВ, Президент Узбекистану:

— Я — за Союз рівних і різних. Головне, що вважаю принциповим: треба надати самостійність і суверенність республікам, які утворюють Союз. Тільки їм вирішувати, які проблеми під силу самим, а які повноваження передати Центру, щоб діяти або разом, об'єднавши зусилля, або через союзні структури, якщо вони в конкретних випадках спрацюють краще за республіканські.

Кахар МАХКАМОВ, Президент Таджикистану:

— У нас вистачить розуму й реалізму зберегти Союз. Це вже факт, а подолавши кризу, ми побачимо, переконаємося, що зближує нас набагато більше, ніж роз'єднує.

В цілому ми вважаємо, що якнайшвидше підписання договору про Союз суверенних держав допоможе країні подолати економічні, соціальні та інші суперечності.

Аскар АКАЄВ, Президент Киргизстану:

— До найважливіших ідей проекту договору належить те, що він визнає первинність суверенітету республік. Не Союз дарує права республікам, і, отже, може ці права за власним розсудом звужувати й обмежувати. Навпаки, республіки домовляються про те, які повноваження передати Союзу. Таким чином, Союз є вторинним. Обсяги й межі його повноважень залежать від республік.

Левон ТЕР-ПЕТРОСЯН, Голова Верховної Ради Вірменії:

— Право націй на самовизначення — це абсолют. І якщо народ вирішив узяти свою долю у власні руки, ніщо, і в тому числі насилля, не спроможне повернути ці процеси назад. Це довела Словенія, це доведуть радянські республіки.

Мірча СНЄГУР, Президент Молдови:

— Ми живемо в дуже складний період, коли маємо відповідати перед нащадками за долю нашого краю. Історія дає нам шанс стати справжніми господарями наших багатств, повернутися до істинних національних цінностей, стати державою справді суверенною.

Наш дайджест

TIME INTERNATIONAL

«ТАЙМ»:

Шість із п'ятнадцяти республік відмовились навіть брати участь у переговорах щодо нового Союзного договору і тепер розробляють програми переходу до повної незалежності. У бунтівній Прибалтиці Естонія, наприклад, хоче викупити жадану свободу в Москви, пропонуючи їй мільярд у твердій валюті. Латвія тим часом збирається запровадити протягом найближчих 12—18 місяців власні гроші — лати. І навіть домовилася про друкування банкнот з однією голландською фірмою. Литва затвердила не залежний від союзного бюджет. Вона має намір залишити у себе всі податки й мита, які збираються на її території. Ці гроші спрямовуватимуться до державних установ, зокрема до міністерства фінансів та прокуратури, які раніше повністю фінансувалися Москвою.

Вірменія, розташована на півдні, призначила референдум про незалежність республіки на 21 вересня. Він буде першим кроком у п'ятирічному процесі до офіційного відокремлення, який затверджено Москвою. Водночас, незважаючи на криваві етнічні конфлікти на кордоні з Азербайджаном, республіка сьогодні здійснює одну з реформ, запропонованих Єльциним. Тут уже 65 відсотків сільськогосподарських угідь продано селянам у приватну власність. Грузія та Молдова поки що небагато досягли в частині економічних реформ, бо також дуже занепокоєні власними етнічними конфліктами. Втім, і вони дали ясно зрозуміти, що бажають виходу із Союзу. І не пізніше, ніж через п'ять років.

THE TIMES

«ТАЙМС»:

Знаменною подією є документ, підписаний ним (М. Горбачовим. — **Ред.**) і лідерами дев'яти республік. Жорсткий виступ Горбачова (на пленумі ЦК КПРС у квітні 1991 року. — **Ред.**) і наявне примирення із суперниками можуть стати поворотним пунктом. Горбачов продовжує утримувати в своїх руках кермо влади. Але його влада стала ще обмеженішою. Угода, яку він запропонував керівникам дев'яти республік, дає переваги кожному з них.

Такий же дух компромісу з'явився і щодо розв'язання конституційного конфлікту між центром і республіками. Але компроміс між двома таборами ще не є конкретною програмою реформ, необхідною для виведення країни із серйозної кризи.

The Washington Post

«ВАШИНГТОН ПОСТ»:

Після того, як Радянський Союз деякий час перебував у стані «вільного падіння», зараз там з'явились ознаки того, що безпечне падіння стало можливим. Ключові фігури — президент М. Горбачов і лідери дев'яти республік — уклали важливу угоду. Один обіцяє передати більше повноважень від центру до республік, а інші — співробітничати для того, щоб запрацювала нова структура управління. В крайньому разі, настало тимчасове перемир'я у «війні законів», яка зробила жорстокою радянську політику, розбила надії на реформи й стала джерелом песимізму для багатьох радянських людей.

ВІДКИНЬМО КРАЙНОЩІ!

Шлях до суверенітету України не можна розглядати як волю однієї або кількох політичних партій. Це воля народів України, виявлена за результатами республіканського опитування і згідно з результатами цього опитування Верховна Рада України повинна творити закони суверенної держави. Бажання народу України жити в союзі підкреслене вимогою «на засадах Декларації про державний суверенітет України». Оце ті рамки, якими народ обмежив діяльність кожної політичної партії, рухів та громадських організацій, що існують у межах України. Бажання жити в союзі треба розглядати як можливість інтегруватися у світові структури, жити в мирі з усіма державами, що виявляють добру волю до України. Я переконаний, що у народів України, без винятку, єдине бажання жити у державі, яка повною мірою забезпечить усі матеріальні, культурні та духовні потреби кожної людини. З погляду на це, мабуть, не так важливо, як буде називатися союз, який утворить Україна з іншими державами. Чи це буде Союз соціалістичних республік, чи, допустимо, Союз суверенних держав.

Суверенітет держави не можна розглядати як щось подільне. Суверенітет або є, або його немає. Іншого не дано. Якщо суверенітет є, отже, є кордони, армія, митниця, валютний фонд, грошова система, національний банк, зовнішня політика і все інше, що визначає державу як суверена міжнародного права. Якщо, бодай, одне з суверенних прав передається іншій державі або контролюється іншою державою, то говорити про суверенітет, принаймні, несерйозно.

Суверенну українську державу повинні творити всі політичні партії України, які визнали Декларацію про державний суверенітет України і діють у межах цієї Декларації. За невизнання Декларації про державний суверенітет, а також за дії, що суперечать положенням про державний суверенітет, політичні партії повинні позбавлятися права юридичної особи, і дії таких партій мають бути заборонені законом, а майно конфісковане і передане місцевим Радам.

Тож відкиньмо крайнощі. Україна у нас одна, і мусимо всі захистити її суверенітет.

М. КЛИМБАНЮК.
Тернопіль.

І БУВ ДЕНЬ ШІСТНАДЦЯТОГО ЛИПНЯ РОКУ ОДНА ТИСЯЧА ДЕВ'ЯТСОТ ДЕВ'ЯНОСТОГО. І БУДУТЬ ЩЕ ДНІ, І БУДУТЬ СВЯТА, АЛЕ ЦЕ СЕРЕД НИХ БУДЕ НАЙГОЛОВНІШИМ ДЛЯ ВСІХ НАРОДІВ УКРАЇНИ. АДЖЕ САМЕ В ЦЕЙ ДЕНЬ НАРОДНІ ОБРАНЦІ ПРИЙНЯЛИ ДЕКЛАРАЦІЮ ПРО ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ УКРАЇНИ. А ЩО ДУМАЮТЬ З ЦЬОГО ПРИВОДУ ВИБОРЦІ, НАШІ ЧИТАЧІ? ІМ СЛОВО.

МОЛЮ ВАС, БЛАГАЮ...

По-перше, в Основному Законі України має бути зафіксовано: все, що є на території України, належить тільки народові України.

По-друге, тільки сама Україна має право вирішувати, коли входити до складу Союзу, на яких засадах і коли вийти зі складу Союзу, як, що постане і таке питання.

По-третє, український народ повинен володіти і розпоряджатися всіма багатствами своєї території і результатами своєї праці. Скільки ж можна стояти перед центром з простягнутою рукою. Україна повинна мати свої власні гроші і незалежні фінансові органи.

По-четверте, якщо буде створений Союз незалежних держав, то суверенні держави самі вирішать, скільки коштів необхідно для здійснення координаційних функцій центром. Центр не повинен мати ніякого майна. Все майно у власності суверенних держав, які утворюють об'єднання(Союз). На території кожної суверенної держави може бути і спільне майно (спільні підприємства).

Благаю всіх, кому дорога Україна, її державність, стати на шляху тих, хто збирається передати в центр хоча б частку повноважень, які визначають суверенність українського народу.

Андрій КОЗЮК.
Донецьк.

ЗУСТРІНЕМО СВЯТО У ВИШИВАНКАХ

Шановні народні депутати України! Велике національне свято українського народу — річниця прийняття Верховною Радою УРСР Декларації про державний суверенітет України. Дуже хотілося б, щоб ви, народні обранці, прийшли на урочисте засідання Верховної Ради України напередодні 16 липня у вишиванках. Мені особисто дуже хотілося б бачити народних депутатів Носова і Шкарбана, які гідно репрезентують у нашому парламенті серце Великої України — Полтавщину, у полтавських вишиваних сорочках. Повірте, це не забаганка, це не якась данина примхливій моді. Адже одягти народні строї в найбільші свята — це наша невмируща національна традиція! Хай стануть вишиванки 16 липня символом і запорукою державної незалежності нашої багатостраждальної і святої України!

Олександра ГОВОРУН, пенсіонерка.
Опішня
Полтавської області.

ЛИШЕ НА СЛОВАХ «СОЮЗ»

П'ять років ми дозволяли себе дурити «новим мисленням», а сьогодні ми перед загрозою зміцнення держави, яка лише на словах «Союз», а насправді та ж, унітарна держава з жорстким централізмом. А, значить, і подальша темрява і злидні під охороною Великої Палиці.

Л. ЛЮДВИНСЬКИЙ.
Полтава.

ФРАНЦУЗИ ВЖЕ ВИЗНАЧИЛИСЬ!

У французькому щотижневику «Парі-матч» від 6.06.91 року подана схема маршруту міжнародного автопробігу Париж—Москва—Пекін. Привернула мою увагу не грандіозність цього заходу (240 легковиків і 100 вантажівок), не довжина пробігу (16 000 кілометрів), а ось що: на карті СРСР республіки позначені традиційно — Узбецька РСР, Туркменська РСР і т. д., а наша — Україна. Не радянська, не соціалістична, а просто Україна, як Франція, Німеччина, Польща.

Доки депутати Верховної Ради сперечаються про назву нашої держави, за кордоном уже визначились. Невже французам видніше?

Віктор ЯКОВЧУК, учень 11-го класу.
Дубно
Рівненської області.

ХАЙ ПЕРЕКОНАЮТЬ ВЧЕНІ

Тепер, коли ми, Україна, так близько перебуваємо від шляху до істинного суверенітету, необхідно довести до найширшого загалу всі «за» і «проти» нашої економіки, надр, географічного положення, демографічного потенціалу.

Треба «вибити стілець» з-під тих політиків і псевдо-учених, які займають левову частку часу на трибунах та більшість друкованих шпальт, аби переконувати наш забитий апаратною ідеологією народ у тому, що ми вже не є монополістами по видобутку марганцю, без якого не звариш ніяку сталь, що сало українське і паляниці вже не найзапашніші на світовому ринку, що Трускавець — не Карлові Вари.

Коли, нарешті, наша Академія наук збереться нас переконати, що Україна не бідніша ну хоч за Албанію?

Можна багато, в чому сперечатися з Шопенгауером, але ось тут він, безперечно, має рацію: «...найщасливіша країна та, котре потребує лише малого ввозу, ...імпорт обходиться дорого, закріпачуючи нас, він небезпечний, спричинюючи часто до неприємностей, і все ж є лише дуже поганою заміною продуктів власних надр. Адже від інших, взагалі з-поза меж, не можна ні в якому відношенні чекати багато. Межі того, що один може дати іншому, — дуже тісні». (А. Шопенгауер, «Афоризми життєвої мудрості»).

Так, в наш час не можна замкнутися, якщо хочемо йти шляхом прогресу.

Галина КРЮКОВА.
Львів.

ВАМ НЕ ПРОСТЯТЬ...

Слухаючи засідання сесії Верховної Ради УРСР, робиш висновок, що опозицію зовсім не турбує волевиявлення більшості українського народу, який висловився за те, щоб Україна була в Союзі. Їм — аби задовольнити свої амбіції, а прагнення більшості народу України для них — ніщо. Тому вони (опозиціонери) все робили, щоб не обрати делегацію, яка брала б активну участь у створенні проекту договору, де б вона могла вносити такі пропозиції, які напевно відповідали б Декларації про суверенітет України.

У підготовчому комітеті, який створював цей проект Договору, сиділи люди не дурніші від тих, які так кричать проти Союзного договору. Кожна республіка не хоче бути в кабалі, тому тепер уже не допустять, щоб несправедливо чинили будь з ким.

А «поборники справедливості», які так зухвало твердять що в Союзі буде саме так, як вони думають, а не інакше, хочуть задовольнити волю західноукраїнських екстремістів, а не волю більшості українського народу. В самій же Західній Україні значна частина людей за те, щоб Україна була в Союзі. Зараз уже стануть спиною до телекамери. А що буде потім?! 70 відсотків людей України вам, опозиціонери, не пробачать, якщо Україна не підпише Союзний договір.

Ті депутати, які проти Союзного договору, ніколи не стануть робити добро людям, а все робитимуть на зло. Дуже хочеться, щоб переміг здоровий глузд і щоб Україна все-таки була в Союзі.

М. СТЕПАНИШИНА.
Львів.

Коротко з листів

ЗА ДІЛО, БРАТТЯ!

Щоб побудувати її, незалежну суверенну Україну, треба щодня, щохвилини цим займатись, а не пустопорожніми, патетичними балачками, котрі створюють тільки видимість якоїсь діяльності, чим насправді лише поглиблюють кризу, політичну, економічну, національну, соціальну.

М. ЛЕЩЕНКО.
с. Сергіївка
Софіївського району
Дніпропетровської області.

ТОПЧЕМОСЯ

Здається, що хоч дуже поволі, але починає здійснюватись мрія про вільну, суверенну Україну... Вже майже рік минув з дня проголошення незалежності. А що маємо на сьогодні? Прийнято цілу низку законів, які досі ніяк не діють. По всій Україні майже нічого не змінилося.

В. КАЛІЧКО.
Чернівці.

І ЗНОВУ — НЕВОЛЯ

З жахом і відчайдушністю спостерігаю за форсованою підготовкою до підписання Центром нового Союзного договору. Ось-ось закриється клітка — і ми опинимось у ній. Як заздрю тим, хто вирвався на волю! А Україні? Де ж її суверенітет?

А. ЧЕРНЯВСЬКИЙ.
Черкаси.

Сторінку підготував Ігор КАБЛАК.

«ПРОПАЩИЙ ЧАС» ТА СУЧАСНІ ІДЕЇ ДЕМОКРАТІЇ

Цього року минає 150 літ від дня народження видатного українського історіософа, політолога, етнографа, літературознавця, публіциста і видавця Михайла Петровича Драгоманова (1841—1895). Учений і журналіст колосальної ерудиції, він присвятив політичним проблемам розвитку Європи, в т. ч. Східної, багато творів. У центрі його уваги перебувало майбутнє України. Незважаючи на шалену, часто-густо непристойну критику з боку монархістів і революціонерів-народників, Драгоманов пристрасно пропагував необхідність здобуття політичних свобод. Це передумова розв'язання найпекучіших проблем соціального, економічного, духовного життя. Це відповідає інтересам усього народу, а не тільки буржуазії, як уперто твердили ідеологи народницького бунтарства й тероризму. Це, зрештою, шлях до повернення українського етносу в коло цивілізованих націй.

М. Драгоманов розвивав ідеї українських декабристів («Товариства об'єднаних слов'ян», до якого входив його рідний дядько Яків), а в програмних документах російських сприймав далеко не все. Зокрема, способи розв'язання національного питання. П. Пестель у «Російській правді» передбачав інтенсивну колонізацію окраїн великоросами, виселення окремих кавказьких народів до Сибіру, замирення «буйних» етносів мечем. Ця лінія, врешті-решт, перемогла в російському визвольному русі. А напрям «об'єднаних слов'ян», підхоплений вождями «Кирило-Мефодіївського братства», опинився на обочині антицаристських змагань. Його реанімував, підніс до рівня європейської теорії саме наш політолог. Драгоманов як переконаний прихильник еволюціонізму і послідовний ворог централізаторства не зважав на жодну ідейну моду. Рік за роком, десятиліття за десятиліттям він узагальнював досвід міждержавних об'єднань, виступав за перетворення Російської імперії у федерацію суверенних країн. Зрештою, перекладаючи мрії Т. Шевченка й М. Костомарова на мову позитивістської політичної науки, Драгоманов обгрунтував концепцію Вільної спілки всіх слов'ян та інших народів, поневолених Романовими, Габсбургами, Османами.

Дипломований історик, професор всесвітньої історії Київського, а в еміграції, наприкінці життя — Софійського університету, він розглядав минуле України в контексті європейських тенденцій. Дослідника цікавлять вічові засади Київської Русі, конфедеративний принцип будівництва Литовської Русі (Литво-Русі), Литовсько-Польсько-Білорусько-Української держави, республіканський устрій Запорозької Січі і суверенної Української козацької країни. Драгоманов доходить висновку, що Україна не відставала в політичному розвитку від найпередовіших демократій Європи

У «Березневих угодах» Б. Хмельницького з царем Олексієм демократичні положення не поступаються англійській Magna Chapta. кодифікованій знаменитим «Актом» 1679 року. Цей висновок зроблений ученим із поправкою на привілеї аристократії — старшини і лордів. Жодної ідеалізації. Об'єктивний підхід. А він водночас змусив визнати перебування республіканської України в складі Росії «пропащим часом». Монархія не могла не розтоптати демократію, як у XVI столітті дотла спалила, в прямому й переносному сенсі, единокровну Новгородську вічову державу...

Отже, єдиний цивілізований вихід для слов'ян — федерація. Але не сучасна йому американська. Мова навіть не про мільйони оскальпованих «буйних» індіанців. Справа в тому, що Північно-Американські Сполучені Штати (states) були утворені державами (також states). Ще в 1-й половині XIX століття штати мали право нуліфікації, тобто відміни федеральних актів. Вони могли також вдатися до сецесії — припинення членства в ПАСШ. Однак центральні органи влади вдалися до хитромудрих заходів: парламент, Верховний Суд та уряд шляхом тлумачення конституційних норм перетворили федерацію суверенних держав у конгломерат провінцій. Ось чому ні тоді, ні тим більше нині не можна процес унітаризації територіальної федерації, де навіть споконвічні етноси, не кажучи про негрів, були позбавлені ще римського jus gentium (права народу), не є зразком.

Таким взірцем була і залишається Швейцарія — спілка різнонаціональних країн. Жодна з них не нав'язує свою волю іншій, жодна не прагне домінувати над кимось. Ще одна важлива особливість — Швейцарська конфедерація побудована знизу, навіть не від кантону, а від громадянина, від громади (села, містечка, міста). Автономія особи — суверенітет кантону — незалежність спілки. Така ієрархія політико-правових свобод. Така логіка конституційного проекту М. Драгоманова «Вільна спілка — Вольный союз», який, до речі, не був навіть згаданий у доповіді на конференції з конституційного питання за участю народних депутатів України.

Сьогодні цікаво ознайомити масового читача з популярною брошурою українського політолога «Швей-

Михайло ДРАГОМАНОВ

ШВЕЙЦАРС

I.

НА захід од нас, за австрійським цісарством, лежить невеличка держава Швейцарія. Державні порядки у Швейцарії одрізняються од порядків у більшості держав нашої частини світу: у Швейцарії нема ні царя, ні короля, ні яких інших дідичних володарів, а є тільки начальники, котрих народ вибирає собі чи просто, чи через своїх виборців на два-три роки. Така держава зветься римським словом **республіка,** цебто **річ,** або **справа, суспільна, публічна.** До того у Швейцарії не тільки головний уряд на всю державу виборний, а й краєві уряди також вибирає народ у кожній країні, а не надсилаються вони згори, од спільного державного уряду, так що Швейцарія є **спілка,** або по-римському **федерація** країн, **федеральна республіка.** Таких сполучених країн, або по-тамошньому **кантонів,** у Швейцарії **двадцять два,** хоч уся Швейцарія менша од Галичини і людності має менше.

1891 року 1-го августа швейцарці святкуватимуть великими празниками **шістьсот років од початку своєї спілки.** Цікаво й нашим людям довідатись, як почалася швейцарська спілка і як вона тепер упорядкована.

Про початок швейцарської волі й спілки розказується кілько прецікавих казок. У тих казках над швейцарцями старшували правителі — фогти, котрих наставляли графи Габсбурзькі, з родини котрих вийшли теперішні австрійські цісарі. Ті фогти дуже негарно поводилися з народом — однімали у людей для себе худобу, доми і навіть жінок, аж поки народ не стерпів і повбивав або вигнав тих фогтів, за приводом трьох мужів, що присяглись визволити свій люд. Є багато прекрасних малюнків, котрі показують ту **присягу трьох швейцарців** у чудовій долині **Грютлі,** над **Озером чотирьох кантонів.**

З казок про початок швейцарської волі розповсюджена найбільше ось яка.

Над країнами Урі й Швіцом був фогтом пан Геслер. Він так загордів, що почепив на стовпі шапку з барвами герцогськими і звелів, щоб, проходячи повз неї, люди їй кланялись. Якось проходив простий селянин Вільгельм Тель з хлопчиком та й не поклонився шапці панській. Зараз же його арештовано. А Тель був звісний як зручний стрілець з лука (тоді ще рушниць не було). От Геслер і сказав йому: «Якщо зіб'єш одразу стрілою яблуко з голови твого хлопчика, то я тебе прощу, а як ні, то ястратиш життя». Тель поставив хлопця свого, поклав йому на голову яблуко, одійшов, стрельнув і вцілив стрілою в яблуко. «А нащо це ти вийняв другу стрілу?» — спитав фогт. «А на то,— сказав Тель,— що якби я першою вцілив у сина, то другою вбив би тебе».

Фогт звелів узяти Теля в кайдани і повіз із собою в свій замок по Озеру чотирьох кантонів. Озеро те глибоке, поміж стрімкими горами, і вітер знімає на йому високі хвилі. Піднялась буря й тоді, коли їхав Геслер із закованим Телем. Нарешті слуги Геслера сказали йому, що не можуть керувати човном, хіба Тель сяде при стерні. Розковано Теля, і він пригнав човен до берега, та сам вискочив, одіпхнув човен на озеро і побіг у гори, а Геслера й покинув. Насилу таки Геслерові слуги вспіли вибитись на берег, але в горах Тель застрелив Геслера. Потім Тель пристав до **трьох присяглих** швейцарців, і почалось повстання проти фогтів.

Казка ця дуже красна; не раз вона переробдювалась у співи та малюнки. Уславлений німецький письменник Шіллер переробив її в прекрасну театральну драму, що зветься «Вільгельм Тель», а талановитий італіянський композитор музики Россіні переробив цю драму в співогру, по-італіянському оперу. І скрізь по світу ходять ті малюнки, та драма, та співогра про Теля та збуджують у людей любов до волі та ненависть до неволі.

II.

Та хоч і гарні отакі казки, як про Теля, а все-таки воля швейцарська почалась не так, як у тих казках говориться. Довідались про те вчені люди не так давно, розшукавши старі папери по швейцарських містах. Ось що виходить з тих паперів.

Сімсот років тому назад, більша частина теперішніх швейцарських країн належала до німецького цісарства (царства). В тім цісарстві господарював не сам цісар (цар, імператор), а було багато князів світських і навіть духовних, котрі господарювали над ріжними країнами, як самі хотіли, а тільки мусили признавати над собою старшим цісаря та давати йому військо, як було треба. А цісарі тоді не наслідували по батькові, як теперішні державці, а вибирало їх сім старших князів, що звалися князі-виборці. Часто князі не слухали писарів і часто були суперечки між ріжними цісарями, коли князі-виборці не згоджувались на одного цісаря, а вибирали одні одного, а другі другого. До того німецькі цісарі були тоді й цісарями над Римом, де сиділи папи, найстарші архиреї над церквами в католицькій церкві, що самі себе вважали старшими од цісарів, бо коронували їх. Часом цісарі й папи сперечалися та воювали проміж себе.

Людям тоді було досить важко жити під управою князів і серед безперестанної майже війни. Найменше терпіли тоді люди од цісарів, котрі були далеко, і через те люди намагалися визволитись з-під власті князів та стати просто під власть цісаря. Найскоріше це щастило багатим, торговим городам (містам), котрі викуплялися з-під князів, або давали цісареві гроші на поміч у війні, щоб той узяв їх під свою руку. Це значило, що город буде вільний у своїм уряді, що буде його сам собі вибирати. Так повстало в Німеччині, в тім числі і в Швейцарії, чимало цісарських або вільних городів (міст). За містами забажали такої ж волі й сільські люди, особливо в гірських долинах, що жили собі, як осібні цільні громади.

Отакі гірські долини-громади були: Урі, Швіц і Унтервальден, що перші й склали проміж себе спілку, з котрої виросла теперішня Швейцарська спілка.

Долина Урі здавна вважалася власністю одного жіночого монастиря, в котрім старшою чи ігуменкою була колись цісарівна (царівна), і через те цісарі (царі) здавна заявляли, що ця долина не може бути піддана ніяким князям, а мусить нею правити в ім'я цісаря князь — заступник самої ігуменки. Нарешті один цісарь надав урянам грамоту, що вони мусять стояти просто під його рукою, цебто бути собі вільними в своїй управі. Цісарі, бачите, мусили бути дуже милостиві до урян, бо через їх долину йшла дорога, котрою цісарі німецькі ходили в Італію.

Країни Швіц і Унтервальден були в іншому стані. Там графи Габсбурські були панами над ріжними шматками землі та, крім того, вважалися старшими фогтами й мали право настановляти дійсних фогтів. Люди Швіца зручно приставали до цісарів, коли ті сперечалися з панами, котрих руку держали Габсбурги, і так люди Швіца добували собі грамоти на безпосереднє підданство цісарям, цебто на вільність свого уряду. За їх приводом йшли люди долини Унтервальдену.

Помалу люди всіх трьох країн стали єднатися між собою і стояли так твердо за свої права, що й сусідні князі мусили їх поважати. Навіть коли один із графів Габсбурських, Рудольф, став у 1273 р. цісарем, за згодою князів виборців і папи Римського, то й він не смів чіпати вільностів Швіцу і ще згодився признати швіцянам деякі права, котрі мали вільні міста, напр. право судитися тільки серед їх долини.

Тільки ж після того, як Рудольф, користуючись цісарським (царським) станом своїм, набув для свойого роду багато земель навколо Швіцу, а також велику країну Австрію (коло Відня), то Габсбурги стали небезпечними для Швіца й Унтервальдену і навіть для Урі, особливо на той випадок якби цісарем знов вибрано Габсбурга, сина Рудольфового. Тоді зараз же по смерті Рудольфа в 1291 р. оті три країни умовились між собою на вічну спілку, щоб боронити свої права проти ворогів. Ота умова й є правдивий початок теперішньої Швейцарської спілкової держави.

III.

В ПАПЕРАХ Унтервальденських є й досі цікава записка, в котрій списано умови спілки 1291 р. Ось найголовніші місця з неї:

«Нехай буде відомо всім, що люди долини Урі та громада долини Швіца, а також громада людей міжгірних Нижньої Долини (частина теперішнього Унтервальдену), зважаючи на небезпечний час, обов'язались між собою по добрій вірі — боронити себе взаємно, всякою поміччю й радою, поміччю людьми й маєтком, посеред долин і за гряницями їх, проти всіх і кожного, хто або їм, або кому з людей їх зробить якунебудь кривду, утиск або об-

СУЧАСНІ ІДЕЇ ДЕМОКРАТІЇ

жодну ідейну моду. Рік за ро-
тиліттям він узагальнював дос-
днань, виступав за перетворен-
федерацію суверенних країн.
мрії Т. Шевченка й М. Косто-
вістської політичної науки, Дра-
онцепцію Вільної спілки всіх
одів, поневолених Романовими,

к, професор всесвітньої істо-
графії, наприкінці життя — Со-
, він розглядав минуле України
х тенденцій. Дослідника цікав-
иївської Русі, конфедеративний
итовської Русі (Литво-Русі), Ли-
усько-Української держави, рес-
Запорозької Січі і суверенної
країни. Драгоманов доходить
е відставала в політичному роз-
віших демократій Європи

ах» Б. Хмельницького з царем
і положення не поступаються
арта, кодифікованій знаменитим
ей висновок зроблений ученим
ілеї аристократії — старшини і
ації. Об'єктивний підхід. А він
вати перебування республікансь-
Росії «пропащим часом». Монар-
птати демократію, як у XVI сто-
прямому й переносному сенсі,
ську вічову державу...

Отже, єдиний цивілізований вихід для слов'ян — федерація. Але не сучасна йому американська. Мова навіть не про мільйони оскальпованих «буйних» індіанців. Справа в тому, що Північно-Американські Сполучені Штати (states) були утворені державами (також states). Ще в 1-й половині XIX століття штати мали право нуліфікації, тобто відміни федеральних актів. Вони могли також вдатися до сецесії — припинення членства в ПАСШ. Однак центральні органи влади вдалися до хитромудрих заходів: парламент, Верховний Суд та уряд шляхом тлумачення конституційних норм перетворили федерацію суверенних держав у конгломерат провінцій. Ось чому ні тоді, ні тим більше нині не можна процес унітаризації територіальної федерації, де навіть споконвічні етноси, не кажучи про негрів, були позбавлені ще римського jus gentium (права народу), не є зразком.

Таким взірцем була і залишається Швейцарія — спілка різнонаціональних країн. Жодна з них не нав'язує свою волю іншій, жодна не прагне домінувати над кимось. Ще одна важлива особливість — Швейцарська конфедерація побудована знизу, навіть не від кантону, а від громадянина, від громади (села, містечка, міста). Автономія особи — суверенітет кантону — незалежність спілки. Така ієрархія політико-правових свобод. Така логіка конституційного проекту М. Драгоманова «Вільна спілка — Вольный союз», який, до речі, не був навіть згаданий у доповіді на конференції з конституційного питання за участю народних депутатів України.

Сьогодні цікаво ознайомити масового читача з популярною брошурою українського політолога «Швейцарська спілка». Він видав її до 600-річчя конфедерації. Навряд чи автор міг передбачити, що напередодні 700-літнього ювілею Швейцарії праця набуде реальної актуальності: Драгоманов міг лише мріяти поо суверенітет України, про справді рівноправну федерацію (конфедерацію) слов'янських народів... Драгоманов не бачив тієї тенденції в російському суспільстві, яка стала домінувати лише тепер, — переходу від імперського, месіанського мислення до національного самоусвідомлення...

Не можу не згадати про те, що вожді РСДРП заперечували федералістську теорію Драгоманова. Очно й заочно її засуджували П. Лавров, М. Ткачов, Г. Плеханов.... До союзників можна віднести лише М. Бакуніна, але ні тотальну анархію як безвладдя взагалі, ні терористичні методи боротьби проти імперії наш політик не приймав. В. Ленін назвав Драгоманова «націоналістичним міщанином», бо тривалий час виходив із постулату всієї європейської соціал-демократії: «Федерація шкідлива... Ось чому ми в принципі, з порога (за відомим латинським висловом), відкидаємо федерацію...» (В. І. Ленін, КПРС про боротьбу з націоналізмом. — К., 1976. — С. 11). «Марксисти, звичайно, ставляться вороже до федерації і децентралізації...» (Там же. — С. 15). Лише після 1917 року він повертався до ідеї Драгоманова. Наприкінці життя Ленін у нотатках «До[illegible]ання про національності або «автономізацію»» фактично висловився за конфедерацію радянських республік. Однак Й. Сталін кваліфікував Союз як таку федерацію, що за прикладом Сполучених Штатів має стати лише перехідним етапом до унітарної держави...

Тож напередодні ювілеїв Швейцарської спілки й автора «Швейцарської спілки» варто ще раз осмислити історичні набутки поліетнічної конфедерації.

Віталій ДОВГИЧ,
кандидат філологічних наук, доцент Київського держуніверситету.

Михайло ДРАГОМАНОВ

ШВЕЙЦАРСЬКА СПІЛКА

містах. Ось
тих паперів.
тому назад,
теперішніх
країн належа-
цісарства
тім цісарстві
не сам цісар
, а було ба-
ських і навіть
господарюва-
країнами, як
тільки мусили
собою стар-
давати йому
по требі. А ці-
сідували по
теперішні дер-
рало їх сім
що звалися
Часто князі
сарів і часто
між ріжними
князі-виборці
сь на одного
рали одні од-
другого. До то-
були тоді
Римом, де
старші архи-
в католиць-
самі себе вва-
од цісарів,
їх. Часом ці-
сперечалися та
себе.
було досить
управою кня-
безперестанної
Найменше тер-
од цісарів,
, і через те
визволитись
князів та стати
власть цісаря.
щастило бога-
городам (міс-
купляли ся з-під
вали цісареві
у війні, щоб
свою руку.
город буде
уряді, що
собі вибирати.
Німеччині, в
Швейцарії, чи-
рських або
родів (міст).
вважали такі
люди, особ-
долинах, що
осібні цільні

долини-гро-
Швіц і Ун-
перші й скла-
спілку, з
теперішня
спілка.

здавна вва-
одного жі-

ночого монастиря, в котрім старшою чи ігуменкою була колись цісарівна (царівна), і через те цісарі (царі) здавна заявляли, що ця долина не може бути піддана ніяким князям, а мусить нею правити в ім'я цісаря князь — заступник самої ігуменки. Нарешті один цісарь надав урянам грамоту, що вони мусять стояти просто під його рукою, цебто бути собі вільними в своїй управі. Цісарі, бачите, мусили бути дуже милостиві до урян, бо через їх долину йшла дорога, котрою цісарі німецькі ходили в Італію.

Країни Швіц і Унтервальден були в іншому стані. Там графи Габсбурські були панами над ріжними шматками землі та, крім того, вважалися старшими фогтами й мали право настановляти дійсних фогтів. Люди Швіца зручно приставали до цісарів, коли ті сперечалися з панами, котрих руку держали Габсбурги, і так люди Швіца добували собі грамоти на безпосереднє підданство цісарям, цебто на вільність свого уряду. За їх приводом йшли люди долини Унтервальдену.

Помалу люди всіх трьох країн стали єднатися між собою і стояли так твердо за свої права, що й сусідні князі мусили їх поважати. Навіть коли один із графів Габсбурських, Рудольф, став у 1273 р. цісарем, за згодою князів виборців і папи Римського, то й він не смів чіпати вільностів Швіцу і ще згодився признати швіцянам деякі права, котрі мали вільні міста, напр. право судитися тільки серед їх долини.

Тільки ж після того, як Рудольф, користуючись цісарським (царським) станом своїм, набув для свойого роду багато земель навколо Швіцу, а також велику країну Австрію (коло Відня), то Габсбурги стали небезпечними для Швіца й Унтервальдену і навіть для Урі, особливо на той випадок якби цісарем знов вибрано Габсбурга, сина Рудольфового. Тоді зараз же по смерті Рудольфа в 1291 р. оті три країни умовились між собою на вічну спілку, щоб боронити свої права проти ворогів. Ота умова й є правдивий початок теперішньої Швейцарської спілкової держави.

III.

В ПАПЕРАХ Унтервальденських є й досі цікава записка, в котрій списано умови спілки 1291 р. Ось найголовніші місця з неї:

«Нехай буде відомо всім, що люди долини Урі та громада долини Швіца, а також громада людей міжгірних Нижньої Долини (частина теперішнього Унтервальдену), зважаючи на небезпечний час, обов'язались між собою по добрій вірі — боронити себе взаємно, всякою поміччю й радою, поміччю людьми й маєтком, посеред долин і за гряницями їх, проти всіх і кожного, хто або їм, або кому з людей їх зробить якунебудь кривду, утиск або образу[illegible]небудь [illegible]оне проти їх осіб, або маєтків. Кожна громада повинна помагати другій, коли треба буде, своїм коштом, противитись злим (ворогам) і мститись на їх за кривди.

«За спільною радою і однодушно обіцяємо, що в наших долинах ми не приймемо ніякого судді старшини, коли він не буде нашим тубільцем і земляком. Коли ж з'явиться яка-небудь незгода між спільниками, то найрозумніші з спільників (вибрані) мусять старатись влагодити незгоду, як вони взнають за найліпше, і коли хто-небудь не прийме їх присуду, то всі мусять стати проти того».

Найголовніша в цій умові була постанова не приймати суддею чи старшиною ніякого чужинця, цебто того, кого настановлятиме граф Габсбурський, це значило, що спільники зовсім визволяли свій краєвий уряд од усякого зверхнього начальства і брали його на самих себе. Графи Габсбурські, котрі вважали себе дідичними володарями бодай Швіцу й Унтервальдену, не могли на те пристати. Тільки ж цісарем вибрано не Габсбурга, а другого князя, і Габсбурги, зайняті іншими справами, не могли повернути свої сили на те, щоб покорити спільників, і навіть, коли потім таки цісарем вибрано Габсбурга, сина Рудольфового, то він мусив писати з пошаною листи до виборного старшини Швіца. А як той цісар умер і новим вибрано знов не Габсбурга, то спільники зараз же випросили собі у нового цісаря грамоту, котра стверджувала їх права і навіть спільність усіх трьох країн: Урі, Швіцу й Унтервальдену, котрі стали зватися вкупі **Лісовими країнами**.

Спільники, особливо швіцяни, так осмілились, що почали забирати під свій громадський уряд і землі дідичів, а між ними й Габсбургів, а також забирали собі пасовиська, за котрі у швіцян був давній спір з монастирем Ейнзідельнським. У 1314 р. швіцяни навіть напали на монастир і забрали в полон ченців, один ченець, котрий описав цю пригоду, говорить так про швіцян, що це «люди, котрі слухають тільки самих себе, не признають ні панів, ні (панських) законів, а роблять, що захотять; що сатана дає їм ради і вони зараз же роблять, лиходійство, як задумають».

Нарешті в 1315 р. Леопольд, граф Габсбурський і герцог Австрійський, поклав покорити собі людей Швіцу й інших Лісових країн. Для того він покликав з собою багато панів-лицарів, котрі охоче йшли покорити бунтівників мужиків, а також примусив і міщан з сусідніх міст дати йому на поміч своє військо до Лісових країн. Тільки ж, по всьому видно, міщани пішли на ту війну не дуже охоче. Війна та скінчилася нещасливо для Леопольда і його війська.

IV.

ОЦЯ битва, котра була 15 листопада 1315 р. на місці, що зветься **Моргатен** і котру щороку святкують швейцарці, забезпечила вільність спільних Лісових країн од ворогів. Через те, що перед у тій боротьбі вели люди **Швіцу**, то й усю спілку Лісових країн стали звати **Швіцарією**.

З того часу, як спілка показала свою силу при Моргатені, до неї стали приставати і другі: вільні городи, як Цюріх, Берн і ріжні країни, котрі бунтувались проти Габсбургів та інших князів. Незабаром стало 5, а потім 13 німецьких країн у Швейцарській спілці, а далі стали до неї приставати і країни з мовою французькою, та спілка завоювала собі країнку з мовою італіянською.

Швейцарія таки довго побивалась, поки виборола собі спокій од Габсбургів. Не раз Габсбурги починали війну проти Швейцарії, та все нещасливо, і мусили робити з Швейцарією перемир'я. Розказують, що одного разу під Земнахом швейцарці вспіли побити військо Габсбургів через те, що один швейцарець, Вінкельрід, обхопив руками довгі списи ворогів і вгородив їх собі в груди, крикнувши: «Спільники! я вам зроблю улицю, а ви подбайте за мою жінку і діти!» і тим одчинив дорогу товаришам у середину ворожого війська.

Властиво швейцарці, як почали боротьбу проти Габсбургів, то не думали зрікатись підданства цісарям, а ще прикривались грамотами цісарськими од Габсбургів. Та справді й за цісарів з роду Габсбургів швейцарці не пускали до себе чужого начальства, якого не вибрали самі, так що підданство їх цісарям було більше на папері, ніж справжнім. Згодом швейцарці визволились і од такого підданства.

Сталося це так: років більше, як півтори сотні після Моргатенської побіди, цісар Максіміліян Габсбург випросив у сейму німецьких князів та вільних міст згоду, щоб був спільний для цісарства суд, та щоб усі німці платили гроші за військо, що держав цісар проти турків, котрі грозили його австрійським країнам. Швейцарські посли, котрі іноді їздили на сейми німецькі, не схотіли признати ні того суду, ні платити тих грошей. Цісар нахвалявсь, що сам прийде у Швейцарію і примусить слухати себе. «Ясний пане, — сказав йому один швейцарський міщанин, — я вам цього не раджу: у нас народ грубий, не пошанує й вашої корони».

Цісар сам
не пішов, а
швейцарці по
він мусив зр
мир і призна
ду цісарщини
податків.
З того часу
ла дійсно зо
ною держав
нав німецьки
мостійність н
од європейсь
у 1648 р. А
років перед
ням до спіл
швейцарськи
стало місто
їм округом.
лись од сво
котрий був у
домо хотіли
го уряду. З
царці стали
публіканцями
Війною св
сбургів Ш
ка показала
яцькою сило
після війни
ліяна швей
до спілки ба
зель, то
раділи і, мі
празника од
од міських
ловній брам
ру бабу з к
того, що те
ніхто не по
У Швейца
на людност
реформації,
при римсько-
кві, та тільк
на не хотіла
так що міст
віру з місто
ною, і котра
перевагу, і
Через це не
не розпалась
царська. Та
люди привин
то й осталис
рім того у
дей стала п
рова думка
залишити на
му. Перше
формати по
нах стали з
тім, щоб
бе міста, се
а потім, хо
шли до того
піти одні од
бою. Аж на
в'ятнадцято
Швейцарії
повну волю
якої віри,
і науку церк
ну згодилис
ки для ц
а в спіль
школах об
тільки того
нічиєї віри
ражає ніко
світської
ще не так
Швейцарсь
не розпалас
но шкільну
деяких ка
нах школи с
там, а ті
свою релі
ученикам,
хотів. Бі
швейцарськ
вигнати єз
толицьких
за єзуїтів
осібну спі
війни, але
стояли і в
тонах усі
котрі хоті
людської
тяглась
день, осіб
лась, єзуї
тала тиша
ріжновірця
Чимало
швейцарці
вах, поки
ність між
вільність д
ку минуло
ні країни б
тонами ч
рівному
Такими ж
стали й ті
в спілці з

спілка». Він видав її до 600-річчя конфедера-
ряд чи автор міг передбачити, що напередодні
ого ювілею Швейцарії праця набуде реальної
ості: Драгоманов міг лише мріяти про суве-
України, про справді рівноправну (федерацію
ерацію) слов'янських народів... Драгоманов не
ієї тенденції в російському суспільстві, яка ста-
нувати лише тепер, — переходу від імперсь-
есіанського мислення до національного само-
лення...
жу не згадати про те, що вожді РСДРП запе-
и федералістську теорію Драгоманова. Очно
о її засуджували П. Лавров, М. Ткачов, Г. Пле-
До союзників можна віднести лише М. Ба-
але ні тотальну анархію як безвладдя взагалі,
ристичні методи боротьби проти імперії наш
не приймав. В. Ленін назвав Драгоманова
алістичним міщанином», бо тривалий час вихо-
постулату всієї європейської соціал-демократії:
ація шкідлива... Ось чому ми в принципі, з
(за відомим латинським висловом), відкидаємо
цію...» (В. І. Ленін, КПРС про боротьбу з наці-
ом. — К., 1976. — С. 11). «Марксисти, звичайно,
ся вороже до федерації і децентралізації...»
. — С. 15). Лише після 1917 року він поверта-
ідеї Драгоманова. Наприкінці життя Ленін у но-
«До…ання про національності або «автономі-
факт…но висловився за конфедерацію радянсь-
публік. Однак Й. Сталін кваліфікував Союз як
едерацію, що за прикладом Сполучених Шта-
стати лише перехідним етапом до унітарної
и...
напередодні ювілеїв Швейцарської спілки й ав-
Швейцарської спілки» варто ще раз осмислити
ні набутки поліетнічної конфедерації.

Віталій ДОВГИЧ,
…идат філологічних наук, доцент Київського …університету.

…ЬКА СПІЛКА

удь… …не про-
о маєтків. Кож-
овинна помагати
треба буде, сво-
ротивитись злим
стититись на їх за

ною радою і од-
іцяємо, що в
ах ми не прий-
судді старши-
не буде нашим
земляком. Коли
яка-небудь не-
спільниками, то
з спільників
усять старатись
езгоду, як вони
найліпше, і ко-
не прийме їх
всі мусять стати

іша в цій умові
ва не приймати
старшиною ні-
я, цебто того,
овлятиме граф
, це значило,
зовсім визво-
раєвий уряд од
хнього начальст-
ого на самих се-
Габсбурські, кот-
себе дідичними
бодай Швіцу й
у, не могли на
Тільки ж ціса-
не Габсбурга,
язя, і Габсбур-
іншими справа-
и повернути свої
щоб покорити
навіть, коли по-
цісарем вибрано
ина Рудольфо-
мусив писати з
сти до виборно-
Швіца. А як
ер і новим виб-

рано знов не Габсбурга, то спільники зараз же випросили собі у нового цісаря грамоту, котра стверджувала їх права і навіть спільність усіх трьох країн: Урі, Швіцу й Унтервальдену, котрі стали зватися вкупі Лісовими країнами.

Спільники, особливо швіцяни, так осмілились, що почали забирати під свій громадський уряд і землі дідичів, а між ними й Габсбургів, а також забирали собі пасовиська, за котрі у швіцян був давній спір з монастирем Ейнзідельнським. У 1314 р. швіцяни навіть напали на монастир і забрали в полон ченців, один ченець, котрий описав цю пригоду, говорить так про швіцян, що це «люди, котрі слухають тільки самих себе, не признають ні панів, ні (панських) законів, а роблять, що захотять; що сатана дає їм ради і вони зараз же роблять, лиходійство, як задумають».

Нарешті в 1315 р. Леопольд, граф Габсбурський і герцог Австрійський, покликав покорити собі людей Швіцу й інших Лісових країн. Для того він покликав з собою багато панів-лицарів, котрі охоче йшли покорити бунтівників мужиків, а також примусив і міщан з сусідніх міст дати йому на поміч своє військо до Лісових країн. Тільки ж, по всьому видно, міщани пішли на ту війну не дуже охоче. Війна та скінчилася нещасливо для Леопольда і його військa.

IV.

Оця битва, котра була 15 листопада 1315 р. на місці, що зветься **Моргатен** і котру щорічно святкують швейцарці, забезпечила вільність спільних Лісових країн од ворогів. Через те, що перед у тій боротьбі вели люди Швіцу, то й усю спілку Лісових країн стали звати Швіцарією.

З того часу, як спілка показала свою силу при Моргатені, до неї стали приставати і другі: вільні городи, як Цюріх, Берн і рівні країни, котрі бунтувались проти Габсбургів та інших князів. Незабаром стало 5, а потім 13 німецьких країн у Швейцарській спілці, а далі стали до неї приставати і країни з мовою французькою, та спілка завоювала собі країнку з мовою італіянською.

Швейцарія таки довго добивалась, поки виборола собі спокій од Габсбургів. Не раз Габсбурги починали війну проти Швейцарії, та все нещасливо, і мусили робити з Швейцарією перемир'я. Розказують, що одного разу під Земнахом швейцарці вспіли побити військо Габсбургів через те, що один швейцарець, Вінкельрід, обхопив руками довгі списи ворогів і вгородив їх собі в груди, крикнувши: «Спільники! я вам зроблю улицю, а ви подбайте за мою жінку і діти!» і тим одчинив дорогу товаришам у середину ворожого війська.

Властиво швейцарці, як почали боротьбу проти Габсбургів, то не думали зрікатись підданства цісарям, а ще прикривались грамотами цісарськими од Габсбургів. Та справді й за цісарів з роду Габсбургів швейцарці не пускали до себе чужого начальства, якого не вибрали самі, так що підданство їх цісарям було більше на папері, ніж справжнім. Згодом швейцарці визволились і од такого підданства.

Сталося це так: років більше, як півтори сотні після Моргатенської побіди, цісар Максиміліян Габсбург випросив у сейму німецьких князів та вільних міст згоду, щоб був спільний для цісарства суд, та щоб усі німці платили гроші за військо, що держав цісар проти турків, котрі грозили його австрійським країнам. Швейцарські посли, котрі іноді їздили на сейми німецькі, не схотіли признати ні того суду, ні платити тих грошей. Цісар нахвалявсь, що сам прийде у Швейцарію і примусить слухати себе. «Ясний пане, — сказав йому один швейцарський міщанин, — я вам цього не раджу: у нас народ грубий, не пошанує й вашої корони».

Цісар сам у Швейцарію не пішов, а військо його швейцарці побили так, що він мусив зробити з ними мир і признав їх волю од суду цісарщини і од усяких її податків.

З того часу Швейцарія була дійсно зовсім самостійною державою, хоч признав німецький цісар ту самостійність на з'їзді послів од європейських держав аж у 1648 р. А більше як сто років перед цим признанням до спілки з західними швейцарськими країнами пристало місто Женева з своїм округом. Женевці одбились од свого єпископа, котрий був у їх князем, і свідомо хотіли республіканського уряду. Згодом усі швейцарці стали свідомими республіканцями.

Війною своєю проти Габсбургів Швейцарська спілка показала себе великою вояцькою силою. Коли зараз після війни проти Максиміліяна швейцарці прийняли до спілки багате місто Базель, то базельці дружно раділи і, між іншим, у часи празника одпустили сторожу од міських брам, а при головній брамі посадили стару бабу з кужелем, на знак того, що тепер на Базель ніхто не посміє чапасти.

У Швейцарії одна частина людності пристала до реформації, а друга осталась при римсько-католицькій церкві, та тільки кожна сторона не хотіла терпіти другої, так що місто сварилося за віру з містом, країна з країною, і котра сторона мала перевагу, виганяла другу. Через це не раз була трохи не розпалася уся спілка швейцарська. Та нарешті все-таки люди привикли до спілки, то й остались при ній, а окрім того у розумніших людей стала прокидатися здорова думка, що віру треба залишити на совість кожному. Перше католики й реформати по ріжних кантонах стали згоджуватись на тім, щоб поділити між себе міста, села або парахвії; а потім, хоч не скоро, дійшли до того, що стали терпіти одні одних і поруч з собою. Аж нарешті, уже в дев'ятнадцятому століттї у Швейцарії признано зовсім повну волю належати до якої віри, чи не належати і науку церковну та релігійну згодилися залишити тільки для церков та родин, а в спільних громадських школах обов'язково вчити тільки того, що не займає нічиєї віри і через те не ображає нікого, цебто тільки світської науки. Та й то ще не так давно, 1847 р., Швейцарська спілка трохи не розпалася через релігійно шкільну справу, бо в деяких католицьких кантонах школи оддано було єзуїтам, а ті хотіли накинути свою релігійну науку всім ученикам, і тим, хто її не хотів. Більшість кантонів швейцарських тоді поклали вигнати єзуїтів, але сім католицьких кантонів стали за єзуїтів і зложили свою осібну спілку. Дійшло до війни, але що проти єзуїтів стояли і в католицьких кантонах усі освічені люди, котрі хотіли вільності для людської думки, то війна тяглась усього двадцять день, осібна спілка розпалась, єзуїтів вигнано, і настала тиша й вільність між ріжновірцями.

Чимало клопоту зазнали швейцарці і в світських справах, поки встановилася рівність між ними всіма, та вільність для всіх. В початку минулого століття піддані країни були признані кантонами членами спілки на рівному праві з другими. Такими ж самими кантонами стали й ті країни, що були в спілці з ріжними окремими кантонами, а не зо всією Швейцарською спілкою. Так стало не 13, а 22 кантони швейцарські. Всі вони були республіками, окрім одного Невшателя, в котрім князем уважався пруський король. Але 1848 року, коли по всій Європі піднялися вільні народні рухи, то й невшательці установили у себе республіку. Уся Швейцарія стала за їх, так що й могучий король пруський не посмів послати до Невшателю свого війська і кілька років після того зрікся всяких прав своїх на Невшатель.

Року 1848-го швейцарці виробили собі нову спілкову установу, або конституцію: вона забезпечує кожному швейцарцеві по всіх країнах вільність і рівність перед законом, а також обговорює точно, яке право мають країни-кантони, а яке спілковий уряд. Ту конституцію переглянуто р. 1874-го, тепер по ній управляється Швейцарія.

Року 1848-го заборонено було краєвим швейцарським урядам посередничати в наймі до служби у військо чужих держав, а ще р. 1815-го всі європейські держави згодились на прохання Швейцарії, щоб вона ні з ким не воювала і щоб ніхто не смів з нею воювати.

Оце найважніші пригоди з життя Швейцарської спілки за 600 років.

V.

Погляньмо тепер, які порядки державні виробили собі швейцарці у своїй спілці.

Конституція 1848 р. признає кожному швейцарцеві особисті права: рівність перед законом, вільність од арешту без суду, вільність належати до якої віри, чи не належати до ніякої (вільність совісти). вільність слова, зборів, друку, товариства і т. ін. Ці права знані були ще раніше в конституціях більшої частини кантонів, але спілкова, або федеральна конституція 1848 р. признала їх обов'язковим для всіх кантонів і забезпечила силою своєї федерації, якби в якім кантоні уряд поламав ті права.

Даючи кожній людині особисті права, швейцарські закони дають кожному і можливість мати якнайбільшу участь в порядкуванні громадськими, державними справами. Найбільша частина державних справ у Швейцарії рішається не спілковим урядом, а кантональними. Кантональні уряди порядкують поліцією, звичайним судом, школами і т. і., Федеральний уряд порядкує тими справами, що спільні всім кантонам: як військо, мита, залізниці, пошти, догляд за верхами гір, котрі стоять між кантонами і з котрих стікають ріки, і т. ін.

В кантонах державні порядки заведено мало не скрізь такі: кожний дорослий мущина має право бути виборцем і бути вибраним на всякий уряд. Всі такі мущини кличуться до вибору двох рад, котрі керують усіма справами кантону. Одна з тих рад звичайно має мало не 100 радників і зветься велика рада, а друга, що має од 5 до 7 членів, зветься мала рада, або державна рада. Велика рада ухвалює закони, по котрим урядується кантон, визначає податки і доглядає за усім урядом. А мала рада, чи державна, власне, орудує: поліцією й судом, дорогами, школами, збором податків і т. ін. Вибори до рад звичайно бувають що року через 2 роки, так що один рік ідуть вибори до одної ради, а на другий рік до другої.

В чотирьох же кантонах, то й велика рада сама не ухвалює законів, а тільки виробляє про їх передклади (проекти), а зовсім вже ухвалюють ті закони збір усієї громади. Цей збір звичайно буває раз на рік в останню неділю апріля, або в першу неділю мая. Збираються тоді всі мущини кантону, що мають більше 15 років, на великім пляцу, вислухують справоздання уряду, ухвалюють закони, вибирають нових урядників і т. ін. (Такі ради були на нашому Запорожжі на новий рік, тільки в їх було менше порядку, бо запорожці були менш освічені). Уряд, або сам збір, зможе визначати й надзвичайний збір у інший час.

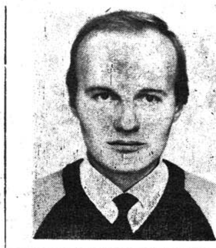
Уряд федеральний складається з трьох рад: народної ради, ради од держав і федеральної ради. Перші дві разом складають збір федеральний, котрий робить у своїй спілці те, що велика рада в кожнім кантоні, а рада федеральна урядує в спілці, як рада державна в кантонах. До народної ради вибирає людність по одному послові з кожної округи, на котрі поділені кантони так, щоб у кожній окрузі було по 20.000 людності. В раду од держав посилає велика рада кожного кантону по два своїх члени. Всякий закон тоді тільки має силу, коли його признає більшість членів у кожній із цих двох рад. Третю раду — федеральну управу, вибирають обидві згадані ради.

Так упорядкована Швейцарія, щоб якнайбільше уряд і кожної країни, і всієї спілки залежав од народу. Але у Швейцарії є ще одна установа, котра дає можливість народові змінити те, що ухвалять виборні ради по кантонах, або федеральні, але що народові не подобається. Ця установа зветься референдум, або по нашому перенос. Це значить, що справа, про котру рішила рада, переноситься на суд усього народу. Певні важні справи федеральні й кантональні, великі податки і т. ін. обов'язково мусять переноситись до народу. Для того уряд друкує постанову ради і посилає кожному виборцеві, питаючи його, чи він на те згоджується, чи ні? У визначений день кожний виборець подає в виборчім будинку картку, на котрій написано: так або ні. За що буде більше карток, так і буде. Це референдум обов'язковий. Але, крім того, всякий, хто невдоволений з нового закону, може у призначені кільки тижнів після того, як рада його ухвалила, виступити проти того закону й домагатися переносу його до народу. Для того він мусить зібрати коло 2.000 до 6.000 підписів виборців у кантонах, або 30.000 у федерації.

Нарешті є у Швейцарії ще одна установа, що дає право певній частині народу самій здіймати інтересні їй справи і настоювати, щоб про їх був виданий закон. Ця установа зветься ініціатива, по нашому почин. Коли певне число виборців, в кантонах стільки, скільки треба, щоб підняти референдум, а в федерації 50.000 домагатимуться, щоб який закон змінено або видано новий, то уряд мусить виробити закон і поставити його перед народом на референдум (на обговорювання).

При таких порядках можно сказати, що Шв царія є дійсно республіка, річ суспільна, цебто така держава, в котрій народ дійсно сам порядкує своїми ділами.

І ЖИТТЯ, Й ІСТОРІЯ— ПРОТИ РОЗКОЛУ НАЦІЇ

Демократизація державницької свідомості в Галичині сягнула якісно нового рівня. Очевидно, це пов'язано з історичними особливостями формування української нації у Галичині. Знаючи ці особливості, а також сьогоднішні реалії (хоча вибухи войовничого націоналізму, до речі, рішуче засуджені Львівською обласною Радою), дехто говорить про загрозу розколу української нації. Проте об'єктивна реальність радше свідчить навпаки. По-перше, ми бачимо повсюдний вияв довіри українській республіканській владі. Народ України дедалі більше звертає свою увагу на республіканську владу як на основну інстанцію, що може вирішити питання українського суспільного буття. І, по-друге, необхідно заглянути в історію формування української нації в Галичині.

Про це й розмова з молодшим науковим співробітником Львівського інституту суспільних наук АН УРСР Ігорем МАРКОВИМ.

— Чи може Галичина стати суб'єктом міжнародного права, суверенною державою у відриві від усієї України?

— Історичний досвід дає негативну відповідь на це запитання. Минуле століття продемонструвало три варіанти національного відродження в Галичині: старорусинський, москвофільський і українофільський рухи. Лише останній був «українолюбивим», і саме цей рух почав стверджуватися на Західній Україні. Вирішальним чинником у його перемозі стало проникнення українських національно - культурних діячів зі Сходу, з Великої України, в Галичину. Шевченко став джерелом формування української національно-культурної ідентичності галичан, а Драгоманов — натхненником формування українського суспільно-політичного руху. Отже, український визвольний рух в Галичині розвивався під впливом Наддніпрянської України. І, власне, в цьому було колосальне джерело українського націотворення.

— Але ж умови політичного життя в складі Австрії і так давали можливість для розвитку політичного плюралізму, громадської інфраструктури українського суспільства.

— Це так, але особливість становища західноукраїнських земель в умовах Австрії полягала в тому, що Галичина становила собою певний сурогат польської держави в Австрії. Фактично польський національний і соціальний гніт зберігався на західноукраїнських землях, незважаючи на підпорядкування Галичини, Австрії. Українська спільнота в Галичині виступила самоорганізаційним чинником супроти польських зазіхань. В умовах конституційного режиму в Австрії витворилося українське громадянське суспільство, яке характеризувалося наявністю соціальної інфраструктури в усіх сферах життя для захисту своїх національних, культурних, політичних і економічних інтересів. На початку XX століття видатний наддніпрянський історик Д. Дорошенко зазначив, що в Галичині відтворюється сучасна українська нація, що українці тут готові стати державною нацією. Звичайно, цього не можна було не побачити в Галичині, де українці мали цілий ряд політичних партій, широкий український кооперативний рух, який виступив на захист інтересів українського селянства. Маючи, врешті-решт, початки української промисловості, банківської справи і цілу мережу національно-культурних товариств, національну школу.

— Але чи можна говорити про те, що в Галичині на початку XX століття витворилася українська державна нація і зразок української держави?

— Національна держава витворюється як результат самоорганізації нації в окрему спільноту, яка усвідомлює єдність своїх інтересів. У Галичині таке суспільство до початку першої світової війни фактично витворилося. Це був окремий український національний конгломерат, який міг досягти з польським суспільством якихось компромісів і порозумінь. Між ними могли бути відносини завоювання і поневолення, але аж ніяк не злиття, асиміляція амальгам двох народів. Українці вступали в першу світову війну, вже маючи перші українські військові формування (січове стрілецтво), своїх лідерів, політично - парламентарну репрезентацію в австрійському парламенті і в Галицькому сеймі, яка виступала з вимогою незалежної української держави, якнайширшої автономії українських земель Галичини, утворення з них єдиного державного організму в складі Австрії, перетворення Австрії в союз держав. У цьому також відбивалося певне «австрофільство» дійсного галицько-українського суспільства. Проте це не було австрофільство надовго, це був лише результат боротьби проти сильніших польських можновладців, у якій треба було спиратися на чиюсь політичну підтримку. А вона була можливою з боку Відня.

— Ми підійшли до найзнаменнішого для українців періоду історичного розвитку — до створення українських держав, які згодом об'єдналися. На вашу думку, про що свідчать події 1918—1923 років?

— Розпад Австро-Угорщини, революція в Росії призвели до утворення Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР). Вона вже самою назвою своєю, а також всією зовнішньополітичною діяльністю задекларувала і фактично проводила принцип єдності й об'єднання всіх українських земель в єдиній українській державі. Довершенням цього став акт злуки від 22 січня 1919 року про возз'єднання УНР і ЗУНР в єдину соборну Україну. Текст було прийнято на підставі ухвали І сесії Української національної Ради і фактично без змін. Тобто за ініціативою ЗУНР. Знаменно те, що сталося це в Києві.

Тому й можна сказати: почав утверджуватися принцип соборності всіх українських земель в єдиній українській державі. Революція, боротьба за українську державність у горнилі революції звільнили як багатьох галичан від так званого «галицького партикуляризму», так і багатьох наддніпрянських українців від «малоросійства». Ці події 1918—1923 років довели неможливість існування Галичини як окремої держави, як суб'єкта міжнародного права.

— Чи не призвела подальша, після знищення УНР, чергова ізоляція Галичини до зміни орієнтації в її внутрішній політиці?

— Боротьба за Галичину (коли вже неможливо було боротися за Українську Народну Республіку) тривала далі. В еміграції існував уряд ЗУНР, але міжнародна спільнота держав не розглядала Галичину як суб'єкт міжнародного права, а лише як частину якоїсь іншої держави. Фактично, сама галицька політика приводила до якогось геополітичного вибору. Якщо доводилося боротися із зазіханнями польської держави на Галичину, то це обов'язково приводило, з другого боку, до русофільства в обох формах: чи то до орієнтації на Білу Росію, чи то — на Радянську Росію. Обидва ці моменти у своїй історії пережила Галичина, таким чином довівши, що вона не змогла б стати незалежною українською державою сама по собі.

— Отже, принцип соборності всіх українських земель в єдиній українській державі — це аксіома?

— Із позиції Галичини досвід історії привів у 20—30 роках до остаточної і повної перемоги розуміння принципу соборності українських земель в єдиній українській державі.

І сьогодні, в часи новітнього національного відродження, принцип української самостійної соборної держави є фактично відновленим. Галицька регіональна політика має дуже сильне спрямування на Східну Україну в тому розумінні, що українська національна свідомість звичайно зверне свої погляди на Наддніпрянську Україну і, очевидно, в ній бачитиме подальшу розв'язку в сенсі української державної перспективи.

— А якою ви бачите цю перспективу?

— Усвідомлення українцями спільності своїх інтересів ще тільки починається. Це відбито і в результатах референдуму, відчувається і в етапності і послідовності виникнення всіх політичних партій і політичних сил на Україні, і в їхньому ставленні до майбутньої державності. Послідовність появи нових партій і рухів на українському політичному горизонті свідчить про тривалість переходу від національно-етнічного, етно-культурного до національно-демократичного і національно-політичного відродження. Тут вступають в силу вже ті закономірності формування української нації, які свідчать, що сучасна українська нація як окрема політична спільнота буде формуватися на тих принципах, як, скажімо, формувалася українська нація наприкінці XIX — початку XX століть.

— А як, на ваш погляд, розвиватимуться події?

— Можливість побудови суверенної України залежатиме від того, наскільки ми зможемо поєднати поняття «нація» і «демократія» в їх свідомості.

Оскільки українці належать сьогодні, на жаль, до класичної недержавної нації, то зараз ми стоїмо перед потребою внесення нових імпульсів, нових чинників у процес формування новітньої української нації. І тут стоїть питання про поєднання трьох принципів: по-перше, національного відродження українського етносу, по-друге, американського — з представників різних національностей республіки — принципу формування української нації і, по-третє, ролі державних структур у формуванні української нації. Опорою має бути ставка на різноетнічний характер населення, особливо Східної України, на матеріальний принцип формування української нації, на формування структур громадянського суспільства. Історичний розвиток людства довів, що тільки нація як модерна політична спільнота є універсальною формою для розв'язання цих проблем. Там, де вдається розв'язати ці проблеми в межах нації, в ній вирішуються шляхом міжнаціональної і міждержавної співпраці. Основним чинником інтеграції, одержавлення українського суспільства повинно стати витворення інфраструктури громадянського суспільства на засадах приватизації і вільної самоорганізації громадян.

Іншою проблемою формування української нації є неповнота її соціальної структури. Вільна самоорганізація громадян має привести до соціальної диференціації всіх верств суспільства і до витворення певних соціальних верхів.

Свою роль у формуванні модерної політичної нації повинні відіграти і державні структури, які мають відкрити «зелену вулицю» для лібералізації українського суспільства.

Й останній момент, який може бути в самому сенсі тих, етнічного і ліберального, принципів, формування української сучасної нації. Це є витворення сучасної урбанізованої культури, піднесення ролі сільского населення. Витворення повноструктурної, повнокровної сучасної культури урбанізованої нації — це є також питанням української державної перспективи.

— Стрибкоподібність і невизначеність нашого руху вже сприймаються як реальність. До якого часу ми будемо «перегнати палицю»?

— На відміну від історії цивілізованого світу, яка розвивається на засадах еволюційності, революційні вибухи для цієї історії є скоріше винятком, ніж закономірністю. А там, де вони були, то якісно змінювали стан суспільства, як-от Велика французька революція змінила французьке суспільство. Історія Великої імперії і Радянського Союзу розвивається зигзагами і перегинами. Нічого дивного тут я не бачу: там, де немає громадянського суспільства і демократичних традицій, відповідно екстремізм суспільства і є актуальним. Очевидно, не застрахована від потрясінь і українська політика. Але свій шлях до державності ми повинні прагнути пройти без цих перегинів. А це — вже завдання наших політиків.

Вів бесіду Олександр ЧЕРНЕНКО.

ТАРАСІВКА В... НОТТІНГЕМШИРІ

Українці, як відомо, живуть не тільки в себе на батьківщині, а й у багатьох країнах світу. У тому числі й у Великобританії. Там є український університет, українські суботні школи, газети, журнали, видавництва і багато іншого.

Але, крім того, є в Англії й ще одне дивовижне і дещо дивне місце. На північ від Лондона, у двадцяти хвилинах їзди від Ноттінгема, знаходиться населений пункт, біля в'їзду до якого красується на великому щиті надпис «Тарасівка». Причому написано двома мовами: українською й англійською.

Тарасівка — це значна, близько 20 гектарів, ділянка землі, куплена українською громадою у Великобританії років 25 тому. Мене привіз туди на щорічний ярмарок один з керівників Українського прес-агентства в Британії Тарас Кузьо. Цей ярмарок відбувається щорічно четвертого понеділка серпня, коли в Англії святкують «Банк холідей» — один з громадських вихідних.

Чесно кажучи, коли я їхав до Тарасівки, то був переконаний, що побачу там два-три десятки чоловік. Але людей виявилося значно більше, а все інше — набагато цікавішим, ніж я передбачав. Дорога вже в Тарасівці проходила повз пагорб, на якому встановлений великий хрест — пам'ять про всіх полеглих за незалежність України. Біля підніжжя двома шеренгами стояли чоловіки в однакових темно-синіх жакетах. Мій супутник Тарас розповів: ці люди належать до товариства колишніх солдатів—учасників другої світової війни. Більшість із них — колишні бійці дивізії СС «Галичина», інші — військовослужбовці польської армії Андерса, сформованої на території СРСР для боротьби з фашизмом на боці антигітлерівської коаліції. А що найцікавіше — в цьому товаристві є й колишні бійці Червоної Армії та армії Великобританії. Так через багато років колишні вороги і стояли поруч...

Далі дорога привела наше авто на — що природно для Англії — велику галявину. На ній, вишикувавшись кількома рядами, стояли машини — від англійських «Ягуарів» до радянських «Жигулів».

Галявиною і доріжками навколо неї повільно прогулювалися люди. Хто тримав у руках бокали з пивом або банки з «пепсі-колою», хто просто розмовляв, як, між іншим, і перші. Дехто просто розташувався на траві і займався хто чим хотів: від футболу до сну.

Це були мої перші хвилини перебування в Тарасівці. А згодом я дізнався, що в ній є готель, бар з рестораном, дитячий табір на зразок наших піонерських, будинок для українців похилого віку під назвою «Кобзарівка» і кілька житлових будинків. Сам же ярмарок — це щорічна зустріч багатьох сотень британських українців, яких усього в Англії близько 30 тисяч. Ярмарок — це не купівля-продаж, а скоріше пісні, танці, інші види дозвілля. Хоча є й власне невеликий ярмарок. Там можна купити витвори українських народних промислів як із Англії, так і з України, Канади, Австралії та інших місць, де проживають українці, старий, але цілком пристойний одяг, сувеніри, такі дефіцитні в СРСР товари, як «Русская водка» або сигарети «Столичні», які ввозяться в Британію радянськими туристами.

Дещо збоку від галявини — будинок із баром всередині та столиками назовні. Тут багатолюдно. Усі п'ють пиво, під вечір — горілку або інші міцні напої. Я, як приїжджий, пив, звичайно, джин з тоніком. Можна чути від столиків, за якими сидить молодь, англійську мову і українську — від столиків, за якими сидять старші. Багато жінок розмовляють між собою італійською. Це — дружини тих українців, яких колись перемістили в Британію з Італії.

Увечері — розмови пожвавлюються, гучнішають, чути пісні, спогади. Але я бачив тільки початок — мені треба було повертатися з графства Ноттінгемшир, із Тарасівки, до Лондона. А звідти — в Союз...

Микола СИТНИК (ВЕРЕСЕНЬ),
кореспондент Бі-бі-сі в Києві.

З пошти редакції

НЕ ПОСТУПИТИСЯ ЦЕНТРУ

Голосував український народ і я в тому числі за «Союз суверенних держав», без будь-яких там федерацій.

Постає питання. Чому Верховна Рада УРСР досі не розробила і не ухвалила проекту про цей Союз і не представила його центру?

На якій підставі Верховна Рада УРСР відходить у своїй роботі від своїх же рішень стосовно прийняття нової Конституції і підписання Договору?

Чому немає всенародного обговорення?

Я категорично проти проекту, представленого центром!

Пропоную і вимагаю від Верховної Ради, якщо вона насправді вболіває за майбутнє наших дітей, нашого народу, виходячи з основних принципів про державний суверенітет, розробити і схвалити свій проект — український, про державний Союз і ні в чому не поступатися центру.

К. ЮРЧЕНКО.
Лубни
Полтавської області.

ПОНЕДІЛОК
15 липня

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Пісні і танці України.
8.00 Ритмічна гімнастика.
8.20 Художня панорама. Декоративно-прикладне мистецтво Донеччини.
9.00 Новини.
9.15 Концерт з творів І. Гаспринського.
10.15 Документальні фільми «Сон серед білого дня», «Під святим Курилом» («Укртелефільм»).
10.45 Живе слово. Про впровадження Закону про мови в УРСР у Запоріжжі.
11.30 Художній фільм «Щеня».
13.10 Новини.
13.20 Науково-популярний фільм «Писанки». («Київнаукфільм»).
13.45 Спадщина. Апостоли слов'янської культури.
14.45 Концерт творчої молоді України.
15.45 Телефільм «Щоб горно не згасло» («Укртелефільм»).
16.10 Фільм-вистава «Назар Стодоля».
17.20 Мультфільм «Космічні прищельці».
17.55 Тарас Петриненко і гурт «Гроно».
19.00 Актуальна камера.
19.30 Все про кіно.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 І всі ми українці. Музика українського Зарубіжжя.
21.45 Екран пригодницького фільму. Художній фільм «Ралі».
23.15 Вечірній вісник.
23.45 Нічний телезал. Телевистава «Як чоловіки про жінок говорили».

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.00 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 1 серія.
9.55 «Сенсація». Фільм-концерт.
10.25 Мультфільм.
10.45 50×50.
12.15 На актуальну тему.
12.30 Футбольний огляд.
13.00 Народні казки і притчі.
13.05 «Княгиня милосердя».
15.15 «Радощі землі». Художній телефільм. 5 серія.
16.35 Об'єктив.
17.15 Фільм — дітям. «Принц і жебрак».
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 Контакт. Економічний огляд.
19.00 Телеміст «Москва—Вашингтон».
20.05 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 1 серія.
21.00 «Час».
21.40 «Душі моєї очима...»
22.40 Пам'яті М. Матусовського.
23.40 ТСН.
0.00 Телефільм «Метаморфози живопису». 5 серія.
0.30 «Розповіді цигана».
1.20 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 1 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 Гімнастика.
8.15 «За межею прибою».
9.15 Грає квартет солістів.
9.30 Світ грошей Адама Сміта.
10.05 Мультфільм.
10.15 «Старий і дівчинка». Художній телефільм
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Фільм — дітям. «Канатоходець».
14.35 Театр одного актора.
17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 Ранкова зоря.
20.00 На київській хвилі *.
20.15 Вечірня казка.
20.30 Літо-91.
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.45 Телебіржа інформує *.
22.15 Концерт Черкаського українського народного хору *.
23.15 «К-2».
23.45 Телевізійний музичний абонемент.
0.45 Кінопубліцистика союзних республік. «Портрет у борг».

ВІВТОРОК
16 липня

ПРОГРАМА УТ—1

День Незалежності України

7.30 Таланти твої, Україно.
8.15 Кінопрограма «Земле наша рідна».
9.05 Здрастуй, хор!
9.35 Новини.
9.50 Свято козацької слави на острові Хортиця. Відеоповтор від 9 червня 1991 року.
12.30 Мультфільм «Кицька, яка гуляла, як собі знала».
13.55 Джерельце.
14.40 У колі друзів. Музична передача.
15.40 Прем'єра фільму-балету «Спомин» («Укртелефільм»).
16.40 Телефільм «Ніна Матвієнко у фільмі «Глибокий колодязь».
17.30 Програма мультфільмів студії «Київнаукфільм».
17.55 М. Лисенко. «Наталка Полтавка». Вистава Тернопільського обласного музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Продовження вистави «Наталка Полтавка».
20.15 Українська естрада.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Є. Станкович. «Коли цвіте папороть».
21.50 Ретроспективний показ фільмів за участю актора і режисера І. Миколайчука. Художній фільм «Пропала грамота».
23.05 Вечірній вісник.
23.35 Нічний телезал. «Тобі, Україно!»

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.00 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 2 серія.
9.55 Документальний фільм.
10.05 Мультфільм.
10.20 Співає Л. Рюміна.
11.00 Дитяча година.
12.15 «Душі моєї очима...» Спогади про М. Булгакова.
13.15 Актуальний репортаж.
14.15 Телеміст.
15.00 ТСН.
15.15 «Радощі землі». Художній телефільм. 6 серія.
16.20 Світ захоплених.
16.35 «Без спадкоємця».
17.15 Разом з чемпіонами.
17.30 Дитячий музичний клуб.
18.15 Мультфільм.
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 Наш сад.
19.15 За законами ринку.
19.45 Співає Ю. Мазурок.
20.05 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 2 серія.
21.00 «Час».
21.40 Пряма розмова.
22.55 Концерт камерної музики.
23.35 ТСН.
23.55 Музичний прогноз.
0.45 Прем'єра документальних фільмів.
1.40 Художній телефільм «Ніколас Нікльбі». 2 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.20 Мистецтво актора.
9.25 Охоронна грамота.
9.55 Ритмічна гімнастика.
10.25 «Путина». Художній телефільм. 1 серія.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 «Наша Чукоккала».
14.25 Творчість Б. Лавреньова.
15.05 «Я співати люблю...»
17.00—18.45 Програма Телебачення Росії.
18.45 Співає дует «Два кольори» *.
19.10 «Я бачу цей степ засніженим».
20.00 На київській хвилі *.
20.15 Вечірня казка.
20.30 Р. Штраус. «Метаморфози».
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 Концерт.
22.30 Фільм-концерт «Українські посиденьки *.
23.10 Телефільм «Гімназисти» («Укртелефільм») *.

СЕРЕДА
17 липня

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка». (Гімнастика, мультфільм, телеекспрес, «Візит до лікаря», музика, «Говоримо українською», погода).
9.00 В.-А. Моцарт. Квартет до мажор.
9.30 Документальний телефільм «Чумацьким шляхом».
10.25 Для дітей. Канал «Д».
16.00 Новини.
16.15 Грають юні композитори.
16.45 Телефільм «Син Вітчизни».
17.15 Музичний фільм «Подорож у липні».
18.00 Науково-популярний фільм «Мандрівка у країну Чаянова»
19.00 Актуальна камера.
19.30 Земле моя. Труби Києва.
20.00 У світі класичної музики.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Телефільм «Оддаяння».
21.30 Реклама.
21.40 Українська біржа повідомляє, пропонує, рекомендує.
21.55 Художній телефільм «Недільна ніч».
23.30 Вечірній вісник.
0.00 Нічний телезал. Т. Г. Шевченко «Сліпий». Вистава.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.00 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 3 серія.
9.55 Дитячий музичний клуб.
10.40 Разом з чемпіонами.
10.55 «Самітник з Ай-Дере». Документальний телефільм.
11.05 Концерт російського оркестру популярної музики «Майстри Росії».
11.45 «Подарунок». Мультфільм.
12.00 ТСН.
12.15 Актуальний репортаж.
12.30 «Чілі і ми». Телефільм.
15.15 «Десь гримить війна». Художній телефільм. 1 серія.
16.25 Світ захоплених.
16.40 «Матч-реванш». Мультфільм.
17.00 Прем'єра документального фільму «Шпигун».
17.20 Фільм — дітям. «Вище за Райдугу». 1 серія.
18.45 Планета. Міжнародна програма.
19.30 Рух без небезпеки.
20.05 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 3 серія.
21.00 «Час».
21.40 Кінопанорама.
22.00 Пряма розмова.
23.00 А. Шнітке. Концерт для фортепіано і струнного оркестру.
23.50 Акторська біржа-91.
0.50 П'ять плюс.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.15 Роби з нами, роби як ми, роби краще за нас.
9.15 «Казка на колесах». Мультфільм.
9.30 Виступ ансамблю «Мансуде».
10.05 «Путина». Художній телефільм. 2 серія.
11.00 Мультфільми.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Фільм — дітям. «Розклад на завтра».
14.55 Телеконкурс молодих виконавців естрадної пісні «Ялта-91». Відбірковий тур.
17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 Мультфільм.
19.10 Хочу мати свій карбованець.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск *.
20.15 Вечірня казка.
20.30 X літня Спартакіада народів СРСР. Городошний спорт.
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 Колаж.
21.45 Ілюзіон. Художній фільм «Останній табір».
23.25 Театр і час. Слідами київських адрес *.
0.25 Концерт артистів української естради *.

ЧЕТВЕР

18 ЛИПНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка».
9.00 Документальний телефільм «Реквієм сонечкам».
9.30 Фільм-концерт «Білий сон».
10.10 Художній фільм «Наказ 0-27».
16.15 Для дітей. Веселка.
16.45 Програма документальних фільмів: «Я пам'ятаю мить чудову», «Підемо з тобою у нічне», «Намисто голубки».
18.10 Співає народний артист СРСР А. Солов'яненко.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Золоті ворота. Науково-пізнавальна передача.
20.15 Телефільм «Той, хто дійшов істини».
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Прем'єра телефільму «Брати» («Укртелефільм»).
21.35 Молодіжна студія «Гарт».
23.50 Нічний телезал. Художній телефільм «Двоє під однією парасолькою».

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.00 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 4 серія.
9.55 Мультфільм.
10.15 А. Руссель. Симфонія № 1.
11.00 Дитяча година (з уроком англійської мови).
12.00 ТСН.
12.15 За зведеннями МВС.
12.30 «Марія Капніст. Три свята». Документальний телефільм.

* * *

14.15 Телеміст.
15.00 ТСН.
15.15 «Десь гримить війна». Художній телефільм. 2 серія.
16.30 Світ захоплених.
16.45 Музична скарбниця. Л. Бетховен. Соната № 7 до мінор для скрипки з фортепіано.
17.15 Фільм — дітям. «Вище за Райдугу». 2 серія.
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 ...До шістнадцяти і старші.
19.30 Телефільм «Цхінвалі: чи розсіється пітьма».
20.05 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 4 серія.
21.00 «Час».
21.40 «Служіння муз не терпить суєти». Мистецтво землі вологодської.
22.35 За зведеннями МВС.
22.50 Російські романси у виконанні О. Образцової.
23.50 ТСН.
0.10 Прем'єра науково-популярного телефільму «Метаморфози живопису». 6 серія. Частина 2.
0.40 «ВіД» представляє: «Матадор».
1.40 Фільм-концерт.
2.15 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 4 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.15 Джерела.
8.45 Мистецтво режисера. Л. Хейфец.
10.10 «Несерйозна людина». Художній телефільм.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Фільм — дітям.
14.35 Телеконкурс молодих виконавців естрадної пісні.
17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 НЛО: неоголошений візит.
19.45 М. Пейко. Квінтет-варіації.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск *.
20.15 Вечірня казка.
20.30 Ритмічна гімнастика.
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 Концерт української духовної музики *.
22.30 Україна театральна. Ю. Словацький. «Мазепа». Вистава Київського академічного українського драматичного театру ім. І. Франка *.

П'ЯТНИЦЯ

19 ЛИПНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Відеоблок «Ранкова мозаїка». (Гімнастика, мультфільм, телеекспрес, «Цікава новина», музика, «Разом — одна сім'я», погода).
9.00 Документальний телефільм «Селянський статус».
10.00 Співає дует «Писанка».
10.30 Новини.
16.00 Новини.
16.15 Дитячий телетеатр. «Рушники долі». Лялькова вистава.
17.00 Говоримо українською.
17.20 Концерт оркестру народних інструментів Київського інституту культури.
18.00 Телефільм «Біля відмітки 17 віків» («Укртелефільм»).
18.20 Народні мелодії.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Альфа і омега.
20.15 Музичний фільм «Подільські гуляночки».
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Невідомий театр. А. Бучма.
22.15 Телефото на згадку. В. Крищенко.
22.50 Вечірній вісник.
23.20 Нічний телезал. Художній телефільм «Донечка». 1 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Ранок».
9.00 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 5 і 6 серії.
10.45 Мультфільми.
11.15 ...До шістнадцяти і старші.
12.00 ТСН.
12.15 «Маппет-шоу». Ляльковий телефільм-концерт. 7 і 8 серії.
13.05 «Мені наснилась музика». Фільм-концерт.

* * *

15.00 ТСН.
15.15 «Десь гримить війна». Художній телефільм. 3 серія.
16.30 Від Юрмали до ...Сан-Ремо. Співає А. Білль.
16.55 Мультфільм.
17.15 Прем'єра документального телефільму «Під поглядом вічності...»
18.30 ТСН. Міжнародний випуск.
18.45 Мультфільм.
19.00 Людина і закон. Правовий відеоканал.
19.45 Грає симфонічний оркестр Ленінградської філармонії.
20.05 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 5 серія.
21.00 «Час».
21.40 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 6 серія.
22.35 Актуальний репортаж.
22.50 «ВіД» представляє: «Поле чудес», «Музобоз», «Шоу-біржа», «Справа», MTV, «Ельдорадо».
2.05 Прем'єра художнього телефільму «Ніколас Нікльбі». 5 і 6 серії.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.15 Мультфільм.
8.30 «Жива планета». Документальний фільм. 7 серія.
9.25 Діалог з комп'ютером.
10.10 Пісня плюс дружба.
10.45 Три мрії Степана Ерьзі.
11.30—13.30 Програма Телебачення Росії.
13.30 Фільм — дітям.
14.35 «На хуторі поблизу Червянки». Документальний телефільм.
15.00 О. Пушкін. «Повісті Бєлкіна».

* * *

17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 Веслування академічне. «Хенлейська регата».
19.30 Улюблені вальси. Концерт.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск *.
20.15 Вечірня казка.
20.30 Ключ до світового ринку.
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 Колаж.
21.45 «Відсвіти». Мистецький альманах *.
23.05 Музичний фільм «Русалчин тиждень» *.

СУБОТА

20 ЛИПНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 На хвилі дружби. Корядський ансамбль танцю «Менго».
8.30 Ритмічна гімнастика.
8.50 Танцюють і співають діти.
9.55 Новини.
10.10 Доброго вам здоров'я.
10.40 Фільм-концерт «Часи не обирають».
11.10 Циркова програма.
11.45 Для дітей. «Чіпполіно».
13.25 Новини.
13.40 Чиста криниця. Співають діти Житомирської області.
14.10 Леся Українка. «Бояриня». Вистава.
15.30 Виступає вокальне тріо «Либідь».
15.55 «Круглий стіл». Міжнародний чорнобильський проект.
17.25 Музичний фільм «Веселка».
17.50 До 50-річчя початку Великої Вітчизняної війни. Художній фільм «Війна». 6 серія.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Телетурнір «Сонячні кларнети». Самодіяльні художні колективи Тернопільської області.
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Світ поезії. «Енеїда» у сні і наяву.
21.20 Реклама.
21.30 Прем'єра фільму «Театр Параджанова». Фільм 1.
22.20 Вечірній вісник.
22.50 «Театр Параджанова». Фільм 2.
23.45 Нічний телезал.

ПРОГРАМА ЦТ—1

6.30 «Посвята». Документальний телефільм.
6.45 Мультфільми.
7.30 Ритмічна гімнастика.
8.00 Ранкова пошта.
8.30 ТСН.
8.45 Наш сад.
9.15 Збережемо для нащадків.
9.25 Точка відліку.
9.55 Бельгія — країна на європейському перехресті.
10.55 Ранкова зоря.
11.55 «Бурда моден» пропонує...
12.25 Образ.
13.30 У світі казок і пригод. «Червоні черевички». Художній телефільм.
15.00 ТСН.
15.15 Та під однією бідою згуртується наша Русь.
16.25 Життя у танці.
17.30 Прем'єра мультфільму «Бджола Майя». 7 серія.
17.55 Міжнародна панорама.
18.40 Фільми режисера Б. Шамшиєва. «Вовча яма».
21.00 «Час».
21.40 Сімейна телевікторина.
22.40 Сміх крізь роки.
23.55 ТСН.
0.15 Творчий вечір Олега Газманова в Спорткомплексі «Олімпійський».
1.15 «Гра без козирів». Художній телефільм. 1 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.15 Мультфільм.
8.30 Грає духовий оркестр.
8.45 Людина. Земля. Всесвіт.
9.30 Відеоканал «Співдружність».
12.00—14.00 Програма Телебачення Росії.
14.00 Російська мова.
14.30 Прем'єра документального телефільму «Питалове».
15.30 Педагогіка для всіх.
16.30 Запам'ятай пісню.
16.45 Спорт для всіх.
17.00—19.00 Програма Телебачення Росії.
19.00 Волейбол. Першість світової ліги. Чоловіки. Збірна США — збірна СРСР.
20.00 На київській хвилі *.
20.15 Вечірня казка.
20.30 Художня гімнастика. Чемпіонат СРСР.
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 Київська панорама *.
22.40 Музичний телефільм «Грай, моя бандуро!» («Укртелефільм») *.
23.15 «Час випробувань». Художній телефільм.

НЕДІЛЯ

21 ЛИПНЯ

ПРОГРАМА УТ—1

7.30 Телевізійний фільм «Турбота наша така».
7.50 Ритмічна гімнастика.
8.10 Науково-популярний фільм «Дромадери, Бактріани».
8.30 У неділю вранці. Інформаційно-музична програма.
9.30 Новини.
9.45 Художній фільм для дітей «Дитинство Бембі».
10.55 «Кукурік і К°». Розважальна передача для дітей.
11.55 Інструментальна музика.
12.10 Для дітей. Канал «Д».
13.30 Новини.
13.45 Живе слово.
14.30 Село і люди.
15.15 Ви нам писали. Музична передача за листами глядачів.
16.00 Служба солдатська.
17.00 В країні Мультляндії.
18.15 Теленспортарена.
19.00 Актуальна камера.
19.30 Концерт капели бандуристів ім. Т. Г. Шевченка з Детройта (США).
20.45 На добраніч, діти!
21.00 Телефільм «Вольниця».
21.30 Реклама.
21.40 Українська біржа повідомляє, пропонує, рекомендує.
21.55 Прем'єра відеофільму-вистави «Закут» («Укртелефільм»).
23.15 Вечірній вісник.
23.45 Нічний телезал. Розповідь про неспокій. П. Тичина.

ПРОГРАМА ЦТ—1

8.30 Біржові новини.
8.45 Тираж «Спортлото».
9.00 З ранку раненько.
10.00 На службі Вітчизні.
11.00 Ранкова пошта.
11.30 Клуб мандрівників.
13.00 Здоров'я.
13.30 Мультфільми.
14.15 Це ви можете.
15.00 ТСН.
15.15 Нове покоління вибирає.
16.30 Точка зору.
17.05 Сільська година.
18.05 Народні казки і притчі різних країн.
18.10 Уолт Дісней представляє...
19.00 Музей на Делегатській.
19.15 Сімейний екран. «Дорослі діти». Художній фільм.
21.00 «Час».
21.40 Кінопанорама. На XVII Міжнародному кінофестивалі в Москві.
21.55 Футбольний огляд.
22.25 Хронограф.
22.40 Всесвітній музичний приз в Монте-Карло. У перерві — 0.55 «Гра без козирів». Художній телефільм. 2 серія.

ПРОГРАМА ЦТ—2 і УТ—2

8.00 На зарядку ставай!
8.20 Мультфільми.
8.50 Концерт музичного фольклору Казахської РСР.
9.30 Відеоканал «Співдружність».
12.00—14.00 Програма Телебачення Росії.
14.00 Виступ російської хорової капели ім. А. Юрлова.
14.30 Світ, в якому ми живемо. Фільми режисера М. Дохматської: «Конкурент виходить з тіні», «Народжені літати».
15.25 Старовинні і сучасні романси виконує Жанна Бічевська.
16.15 Художня гімнастика. Чемпіонат СРСР.
17.00—18.45 Програма Телебачення Росії.
18.45 Авторське телебачення.
19.45 Вечірня казка.
20.00 На київській хвилі. Інформаційний випуск *.
20.15 Авторське телебачення.
21.00 «Час» (з сурдоперекладом).
21.40 Телебіржа інформує *.
22.10 У концертних залах України. Творчий вечір композитора О. Білаша *.
23.10 Художній телефільм «Каштанка» *.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Перший заступник головного редактора
Анатолій ГОРЛОВ

Редколегія:

Олександр БІЛИК
заступник головного редактора

Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ
член-кореспондент АН УРСР

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ

Леонід САМОЙЛЕНКО
заступник головного редактора

Борис СИДОРЕНКО
заступник головного редактора

Анатолій СОЛОНСЬКИЙ

Віталій СУДДЯ
відповідальний секретар

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник головного редактора — Олександр Білик.

Чергові редактори — Володимир Олефіренко, Юрій Нестеряк

Автор макета, змінний секретар — Євген Українець.

Випусковий — Леонід Клюско.

Коректори:
Валентина Лукаш, Галина Каблак, Ірина Бабич, Ольга Малкіна, Євгенія Оратовська, Олена Чоловська.

Верстальники:
Алла Будникова, Марія Солодюк, Сергій Скаженюк.

Лінотипісти:
Валентина Чичирко
Наталія Позняк.

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 184200

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03151361